

Elaborat

za pokretanje zajedničkog master studija *Međureligijski studiji i izgradnja mira*

Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu,
Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i
Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta Sv. Vasilija Ostroškog u Foči
Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

1. OPĆE INFORMACIJE O STUDIJSKOM PROGRAMU	3
1.1. Naziv i nosilac studijskoga programa	3
1.2. Partnerske ustanove	3
1.3. Vrsta i razina studijskog programa	3
1.4. Način izvođenja studijskog programa	3
1.5. Način izvođenja nastave u modulima	4
1.6. Akademski / stručni naziv po završetku	5
2. UVOD	6
2.1. Pravno opravdanje	6
2.2. Razlozi pokretanja studija	6
2.3. Master studij kao inovativan oblik akademske saradnje	7
2.4. Koncizna procjena svrsishodnosti studija s obzirom na potrebu tržišta rada u javnom sektoru	7
2.5. Usklađenost s misijom i strategijom Univerziteta	9
2.6. Usporedivost studijskog programa s programima drugih visokoškolskih ustanova u BiH i šire	10
2.7. Povezanost s lokalnom zajednicom	10
2.8. Otvorenost studija prema pokretljivosti studenata (horizontalnoj, vertikalnoj u BiH i međunarodnoj)	11
2.9. Navesti moguće i planirane partnere izvan visokoškolskog sistema	11
3. OPĆI DIO	11
3.1. Znanstveno područje studijskog programa	11
3.2. Trajanje studijskog programa (postoji li mogućnost vanrednog studija, studija na daljinu i sl.)	11
3.3. Minimalni broj ECTS bodova potreban za završetak studija	11
3.4. Uvjeti upisa na studij	11
3.5. Jezik na kojem se izvodi studijski program	12
3.6. Ishodi učenja	12
3.7. Mogućnost nastavka studija	13
3.8. Dodiplomski studij s kojega je moguć upis na predloženi studij	13
3.9. Način realizacije nastave	13
4. Nastavni planovi i programi (Opis studijskog programa)	14
4.1. Pregled modula s predmetima, satnicom	14
4.2. Struktura studija	14
4.3. Pregled studija po modulima s ECTS bodovima	14
4.4. Opis predmeta	16
<i>I. Međureligijski modul</i>	17
<i>II. Izgradnja mira</i>	37
<i>III Napredne perspektive</i>	45
<i>IV Aplikativni modul</i>	51

1. OPĆE INFORMACIJE O STUDIJSKOM PROGRAMU

1.1. Naziv i nosilac studijskoga programa

Zajednički interdisciplinarni studijski master program naslovljen *Međureligijske studije i izgradnja mira* organiziraju tri teološka fakulteta, Fakultet islamskih nauka i Katolički bogoslovni fakultet oba na Univerzitetu u Sarajevu i Pravoslavni bogoslovski fakultet Sv. Vasilija Ostroškog u Foči na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu. Interdisciplinarni karakter drugog ciklusa studija sastoji se u tome što je zajednički master studij organiziran iz znanstvenih oblasti teologije i izgradnje mira. Aplikativni karakter master studija je zajamčen na način da se teološka prizma komplementira uvođenjem akademske oblasti izgradnje mira kao interdisciplinarne znanstvene, stručne, aksiološke, etičke i prakseološke discipline u međureligijskom društvenom kontekstu. Predavači su ugledni domaći i međunarodni profesori, eksperti s međunarodno priznatim referencama za odgovarajuće module. Prvi program mirovnih studija je počeo 1948. godine i trenutno postoji više od 500 programa u svijetu prema podacima Međunarodnog udruženja mirovnih studija (IPRA).

1.2. Partnerske ustanove

Partner tri teološka fakulteta je međunarodna organizacija *Catholic Relief Services* - u BiH, koja je inicirala, koordinirala i finansirala izradu nastavnog plana te pratio sve aktivnosti vezane za navedeni master s ciljem unapređenja mira i stabilnosti u Bosni i Hercegovini. CRS – BiH će također alocirati određena sredstva u fond za stipendiranje u suradnji s participirajućim fakultetima. CRS je odabrao Bosnu i Hercegovinu kao jednu od 5 zemalja u svijetu za implementaciju inicijative „Napredovanje međureligijskog izgradnje mira“. Inicijativa je zasnovana na pretpostavci da će suradnje vjerskih lidera na mirovnim inicijativama doprinijeti miru i pomirenju kod šire populacije unapređujući akademsko i praktično razumijevanje tradicija i narativa drugih i drugačijih.

Naglašeni aplikativni aspekt Mastera sastoji se i u povezivanju studenata s postojećim projektnim aktivnostima, s ciljem izgradnje mira i šireg društvenog i akademskog angažmana. Studentima će posebno u aplikativnom modulu biti omogućeni teoretski i praktični uvidi te sudjelovanje u projektima koji postoje pri partnerskim organizacijama: Međureligijsko vijeće BiH, Caritas BiH i Centar za mlade Ivan Pavao II, organizacijama pri Rijasetu Islamske zajednice i eparhijama Srpske pravoslavne crkve u Bosni i Hercegovini.

1.3. Vrsta i razina studijskog programa

Završetkom Master programa u trajanju jedne godine, stječe se u pravilu 60 ECTS bodova i akademski naziv master iz međureligijskih studija i izgradnje mira.

1.4. Način izvođenja studijskog programa

Zajednički studij u organizacijsko-tehničkom smislu bit će organiziran kao zaseban studij unutar organizacijskih jedinica tri teološka fakulteta, s određenom dozom akademske samostalnosti. Master studijem će upravljati Zajedničko vijeće koje će biti sastavljeno od dekana i po 2 člana s oba fakulteta (ukupno 9). Zajedničko vijeće upravlja zajedničkim programom: obradom studentskih aplikacija i prihvatanjem studenata; dodjeljivanjem stipendija baziranih na utvrđenim kriterijima; imenovanjem zamjene profesora po potrebi; upravljanjem namjenskih budžetskih sredstava.

Način izvođenja studijskog programa je takav da omogućuje stjecanje predviđene kvalifikacije *Master iz međureligijskih studija i izgradnje mira*. U užem smislu, to podrazumijeva usklađenost ishoda učenja studijskog programa s profilom studija i zahtjevima struke, prikladnost metoda poučavanja za stjecanje ishoda učenja, relevantnost i objektivnost ocjenjivanja studenata te pružanje odgovarajuće podrške u učenju. U širem smislu, koncept izvođenja studija je inovativan budući da je sačinjen od frontalnih, ali i interaktivnih lekcija, uz radionice, seminare te predviđena studijska putovanja. Ovo će se odraziti i na stepen istraživačke djelatnosti kako članica Univerziteta u Sarajevu - Fakulteta islamskih nauka, Katoličkog bogoslovnog fakulteta, tako i članice Univerziteta u Istočnom Sarajevu - Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta Sv. Vasilije Ostroški u Foči, nadalje, na mobilnost studenata i nastavnika te internacionalizaciju studijskih programa. Koncept modula omogućuje da se nastava odvija na navedenim fakultetima, što je predmet dogovora među njima, a ovaj koncept je pokazatelj integracijskih dinamika tri fakulteta pripadajućih univerziteta, te na poticanje unutarnje mobilnosti sa svrhom akademskog obogaćivanja.

Ljudski resursi:

- Optimalan broj potrebnog akademskog osoblja s odgovarajućim izborima u zvanja;
- Optimalan broj saradnika kako s fakulteta članica Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Istočnom Sarajevu tako i renomiranih gostujućih predavača.

Prostorni resursi:

- minimum potrebnog korisnog učioničkog prostora za jednog studenta prema znanstvenoj oblasti i minimum potrebnog prostora za akademsko osoblje;
- optimalne nastavne linije ili grupe u pogledu broja studenata na predavanjima i broja studenata u grupi za izvođenje vježbi i rada na seminarima na nastavnim predmetima;
- u saradnji s partnerskim organizacijama, mogućnost dislociranog izvođenja nastave u prostorijama s naglašenim multimedijalnim i interaktivnim kapacitetima;

Materijalno-tehnički resursi – biblioteke: Sva tri teološka fakulteta posjeduju impozantan bibliotečki fond koji osigurava neophodnu podršku nastavnom procesu, naučnoistraživačkom i umjetničkom radu iz oblasti iz kojih se izvodi studijski program. Nadalje, studentima će biti omogućen pristup literaturi iz specijalističkog područja na način da će veći dio obavezne literature iz silabusa biti preveden, zahvaljujući partnerskoj organizaciji CRS-u, na jedan od službenih jezika Bosne i Hercegovine.

1.5. Način izvođenja nastave u modulima

Nastavni modul predstavlja kompleks od više akademskih, teorijsko-praktičnih predmeta koji se izvode sukcesivno i koji daju interdisciplinarna znanja o sadržaju modula kao cjeline. Predmetni studijski program se artikulira kroz 6 (šest) modula, koji posjeduju jasnu akademsku strukturu, povezanost i komplementarnost.

- *Modul 1* naslovljen *Međureligijski modul* za cilj ima izložiti određena teološka učenja triju monoteističkih religija. Inovativnost ovakvog pristupa jeste to što će tri fakulteta izložiti, potpuno autonomno, određene aspekte teoloških učenja artikuliranih kroz nekoliko nastavnih predmeta;
- *Modul 2* naslovljen *Izgradnja mira* za cilj ima akademski pozicionirati međureligijske studije s konceptom izgradnje mira (eng. *Peacebuilding*);
- *Modul 3* naslovljen *Društveno-politički modul*, analizira određene savremene društvene fenomene relevantne za međureligijske studije i izgradnju mira;
- *Modul 4* naslovljen *Aplikativni modul*, povezuje teoretski i praktični dio - kako različite teološke ideje ateriraju u konkretnu ljudsku stvarnost kroz socijalno-karitativne aktivnosti.
- *Modul 5* je rezerviran za stažiranje kako bi se studentima omogućio praktičan rad u raznim nevladinim organizacijama, medijskim centrima, lokalnim vlastima, civilnom društvu i vjerskim institucijama.
- *Modul 6* sastoji se u pisanju završne master teze.

Prilikom obrade nastavnih jedinica i različitih obrazovnih sadržaja u modulu primjenjuje se funkcionalni i holistički pristup. Gradivo predviđeno u okvirima modula interpretira se interdisciplinarno, a predviđene radionice i praktične forme nastave obuhvaćaju sve aspekte predmeta, odnosno područja primjene koja se interpretiraju na jedinstven i cjelovit način.

- Pojedinačni predmeti unutar modula ocjenjuju se prema svakoj planiranoj pedagoškoj aktivnosti, a ocjena se daje pojedinačno za svaku nastavnu disciplinu koja ulazi u sastav određenog modula;
- Nastava pojedinog modula izvodi se unutar jednog semestra;
- Ukoliko je predviđeno studijskim programom, nastava pojedinih modula studija može se organizirati i u kraćem vremenu, kao nastava u turnusima ili blok nastava;
- Studenti u jednom semestru upisuju module u ukupnom opterećenju od 30 ECTS bodova.

1.6. Akademski / stručni naziv po završetku

Master iz međureligijskih studija i izgradnje mira.

2. UVOD

2.1. Pravno opravdanje

Pravni osnov za utemeljenje studijskih programa:

- Pravilnik studiranja za drugi ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu u kojima predviđa mogućnost osnivanja zajedničkog studijskog programa kojeg mogu organizirati fakulteti iz naučnih oblasti za koje su matične.
- Statut Univerziteta u Istočnom Sarajevu, i Statut Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta S. Vasilije Ostroški u Foči predviđaju mogućnost osnivanja zajedničkog studijskog programa.
-

2.2. Razlozi pokretanja studija

Znanstveni razlozi: Zajednički studijski programi omogućavaju bližu akademsku komunikaciju između dva univerziteta te pojedinačnih fakulteta, unapređujući intelektualnu inkluzivnost i razmjenu različitih akademskih iskustava. Osim mogućnosti interdisciplinarnog širenja znanstvenog prostora, zajednički projekti omogućuju i jačanje dinamike unutarnjeg profiliranja pojedinih fakulteta kroz pozitivnu komparaciju i sagledavanje drugačijih kulturnih, intelektualnih i tradicijskih perspektiva, čime se povećava djelotvorni univerzitetski utjecaj na ukupne društvene, kulturne i naučno-obrazovne procese u BiH, ali i u regionu.

Društveni razlozi: Zajednički studijski programi u području međureligijskih mirovnih studija nude jedinstvenu priliku jasnog pozicioniranja religije kao izvora i katalizatora mira, te profiliranje religijskih institucija kao zagovarača pravednijeg i boljeg društva. Osim toga, ovakvi programi šalju nedvosmislenu poruku odbacivanja svakog oblika nasilja koje se temelji na religijskoj pripadnosti, uz afirmiranje duhovnih i moralnih vrijednosti, a u skladu s pozitivnim tokovima bosanskohercegovačkog društva i evropskih integracijskih procesa.

Fakultetsko vijeće Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, na svojoj sjednici održanoj 6.2.2017., Nastavničko vijeće Fakulteta islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu održanoj 10.1.2017. i Nastavničko vijeće Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta Univerziteta Sv. Vasilije Ostroški u Foči Univerziteta u Istočnom Sarajevu, na svojoj sjednici održanoj, 6.3.2017. podržalo je inicijativu da se pokrene procedura za uvođenje zajedničkog studijskog programa *Master iz međureligijskih studija i izgradnje mira* kojeg bi organizirala tri navedena teološka fakulteta prihvatajući Elaborat. Ova inicijativa prethodno je podržana i od partnerskih organizacija te suosnivača teoloških fakulteta, Vrhbosanske nadbiskupije, Rijasete Islamske zajednice i Dabrobosanske mitropolije. Osnivanjem zajedničkog studijskog master programa *Master iz međureligijskih studija i izgradnje mira* dodatno bi se obogatile postojeće znanstvene discipline i da bi se odgovorilo i na potrebe generiranja kompetentnog kadra koji svojim kompetencijama može podržati i omogućiti kvalitetnu provedbu mirovnih praksi u široj društvenoj zajednici.

Kao polaznu tačku organizacije drugog ciklusa zajedničkog studija između tri teološka fakulteta, Fakulteta islamskih nauka i Katoličkog bogoslovnog fakulteta (punopravnih članica Univerziteta u Sarajevu) te Pravoslavni bogoslovski fakultet Sv. Vasilija Ostroškog (punopravna članica Univerziteta u Istočnom Sarajevu), utvrđujemo Elaborat za pokretanje studijskog programa (u daljem tekstu Elaborat) u kojem su definirani razlozi organiziranja spomenutog studija, interese društvenih zajednica, kao i akademska opravdanost njegovog pokretanja. Elaboratom se pojašnjava naučna/znanstvena stručna i istraživačka osnova koja obuhvata nastavni plan i program studija s popisom svih modula, njihovim nosiocima (odgovornim nastavnicima), uz razrađene nastavne programe, i broj ECTS studijskih bodova, te kadrovske i prostorne sposobnosti, opremljenost, opće uvjete upisa, troškove studija i zvanja koja se dobijaju okončanjem studija.

2.3. Master studij kao inovativan oblik akademske saradnje

Međureligijski studije i izgradnja mira. Odabrani naslov zajedničkog master studija upućuje na, između ostalog, i suodnos između monoteističkih religija (islam i kršćanstvo) i izgradnje mira kao interdisciplinarne znanstvene, stručne, aksiološke, etičke i prakseološke discipline koja nije samo unutar religijske perspektive već i šire društvene. Upravo naglasak na izgradnji mira iz monoteističkih perspektiva, ujedinjenih kako u akademskoj formi tako i u širem društvenom kontekstu, može obogatiti svojom inovativnošću aktuelnu ponudu studijskih programa na Univerzitetu u Sarajevu i Univerzitetu u Istočnom Sarajevu. Držimo da je izgradnja i očuvanje mira kao stabilnog društvenog okvira jedan od najvažnijih ciljeva kojima akademske, vjerske, vladine i nevladine organizacije mogu težiti.

Studij je strukturiran kroz već spomenutih šest modula pri čemu su dva modula praksa i izrada teze. Studij je osmišljen na način da omogući polaznicama i polaznicima fleksibilan vremenski okvir za odgovorno ispunjavanje obaveza. Predloženi program je inovativan, inkluzivan i u skladu sa zahtjevima međuovisnog svijeta. Uvidom u samu strukturu zajedničkog master programa vidljiva je povezanost teorije i prakse te važnost njihovog poznavanja radi što kvalitetnijeg budućeg teorijskog i praktičnog djelovanja na području međureligijskih studija i izgradnje mira.

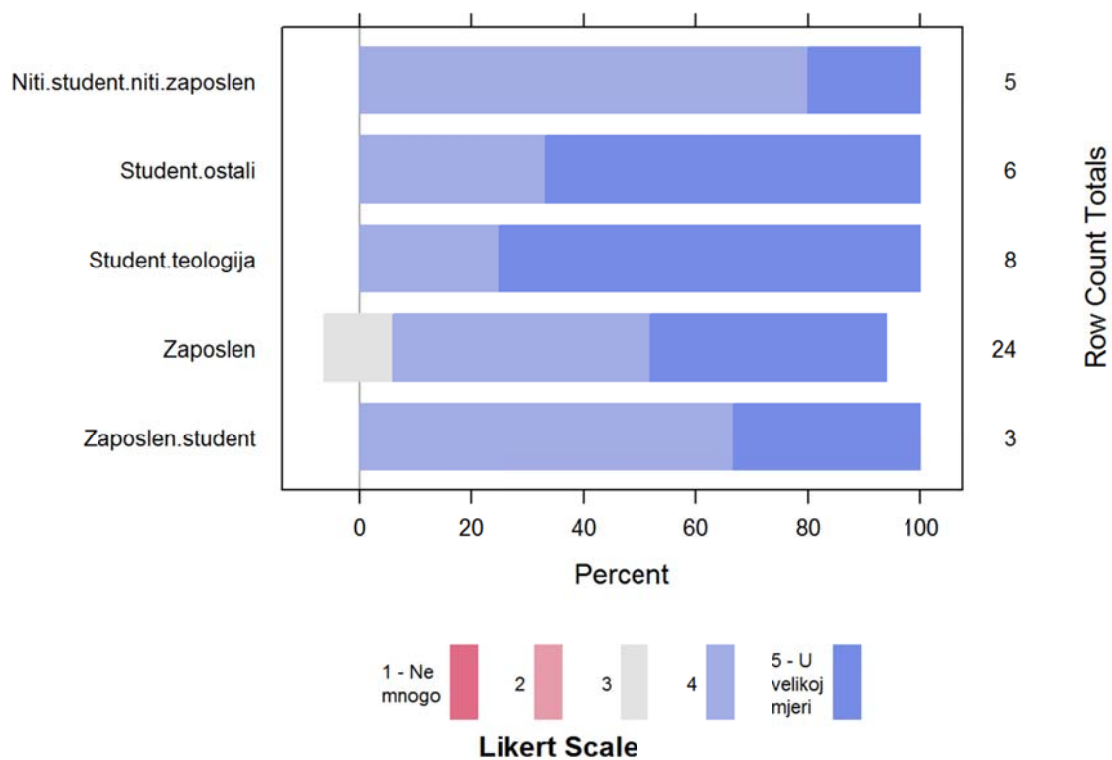
2.4. Koncizna procjena svrsishodnosti studija s obzirom na potrebu tržišta rada u javnom sektoru

U BiH su prisutna dva pojavna razloga postojeće dominantno strukturne nezaposlenosti 1: loš kvalitet obrazovanja, koje osigurava kompetencije i vještine koje poslodavci ne trebaju. Smatramo da u postojećim akademskim i društvenim uvjetima postoji disproporcija između realne potražnje za akademskim profilom predmetnog studija i aktuelne stručne oskudice u spomenutoj oblasti. Anketnom analizom interesenata utvrđeno je da postoji široka grupa veoma zainteresiranih koju dostavljamo kako slijedi.

Kao potencijalni studenti kontaktirani su sadašnji studenti Fakulteta islamskih nauka, Katoličkog bogoslovnog fakulteta, i Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta kao osobe koje su kontaktirane putem lokalnih odbora Interreligijskog vijeća u BiH i regionalnih mreža. Dobili smo 48 odgovora na anketu putem interneta, a pored toga na pomenutim fakultetima održane su i tri fokus grupe sa 31 učesnika. Ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju i učesnici fokus grupe iskazali su visok stepen interesovanja za upis na

magistarski program koji se fokusira na interreligijska pitanja i izgradnju mira. Grupu potencijalnih studenata čine osobe koje dolaze iz različitih dijelova BiH, uključujući i manje gradove ali širi interes za studiji prisutan je u regiji. Među ispitanicima je bilo znatno više onih koji su trenutno zaposleni (u različitim sektorima), s tim da je interes za upis znatno veći među postojećim studentima. Potencijalni studenti su uglavnom motivirani intrinzičnim motivatorima (odnosno, znanjem prije nego zapošljivošću) i relevantnim magistarskim programom koji se temelji na vještinama (učenje o praksama izgradnje mira i unapređenje vještina za rad u društvu). Potencijalni studenti su najvećim dijelom zainteresirani za inovativni program (interdisciplinarnost i primjena interaktivnih metoda). Pored ovih faktora, potencijalni studenti su iskazali sklonost ka akademskom stepenu koji u prvi plan stavlja praktičnu primjenjivost na postojeće izazove u društvu.

7. U kojoj mjeri ste zainteresirani da upišete master studij?

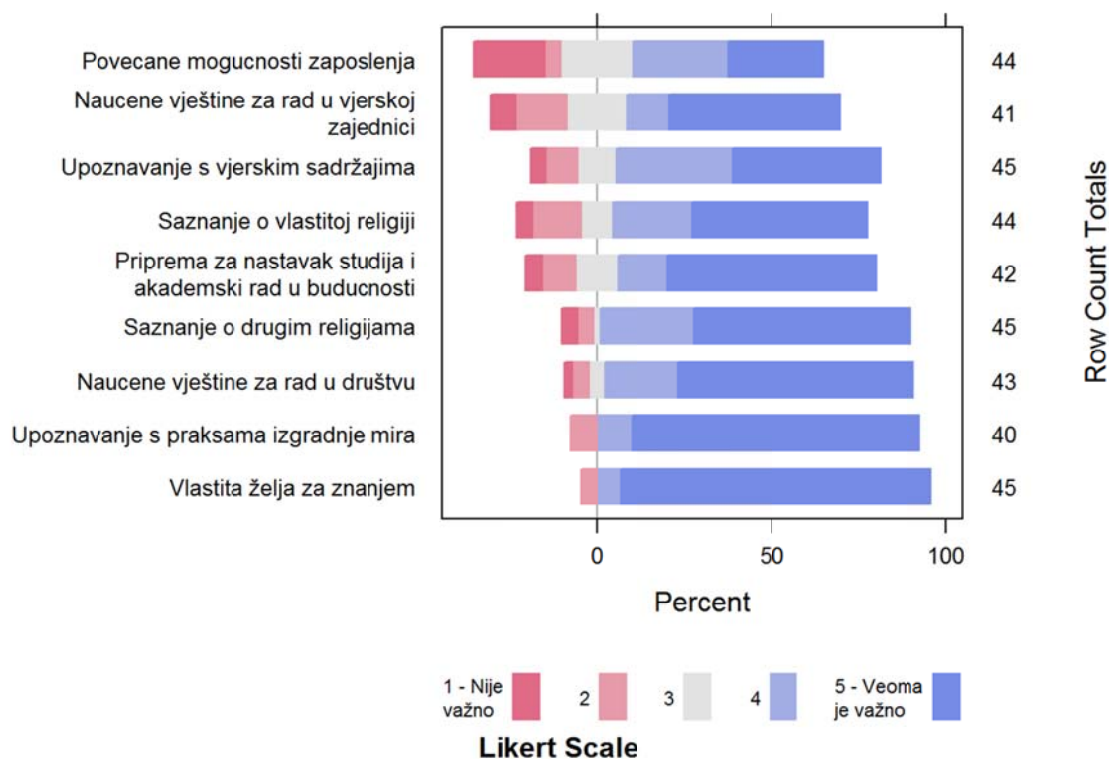
Slika 1: Interes po kategorijama

Ispitanici su veoma zainteresirani za upis na magistarski program. Njih 48% je “veoma zainteresirano”, (5) dok je dodatnih 46% “zainteresirano” (4). U strukturi ispitanika, 84% je bilo iz BiH, ali su odgovori pristizali i iz Srbije (7%), Hrvatske i Makedonije (po 4%), Crne Gore i Sjedinjenih Država (po 2%). Odgovori iz BiH su u najvećem dijelu dolazili iz Sarajeva (56%), potom iz Tuzle (9%), Mostara (6%) i 5 drugih gradova (po 2%). Možemo zaključiti da potencijalni studenti dolaze iz cijele BiH, uključujući i manje gradove, ali da je prisutan i širi interes u regiji.

Od ispitanika se tražilo da ocijene 9 potencijalnih motivatora zbog kojih bi upisali ovaj magistarski program. Za rezultate potencijalnih motivatora pogledajte sliku 1.

9. Molimo da ocijenite važnost razloga za upisivanje master studija:

Slika 2: Motivacija za upis na magistarski program

Kategorija sektora	Učestalost	%
Privatni	4	13.8
Obrazovni	7	24.1
Državni	8	27.6
NVO	10	34.5

Zaposleni ispitanici koji su naveli trenutno zanimanje svrstani su u sljedeće kategorije sektora: "državni", "NVO", "obrazovni", i "privatni". Iako je "NVO" bio najučestaliji odgovor, i u drugim kategorijama je bio značajan broj ispitanika.

2.5. Usklađenost s misijom i strategijom Univerziteta

Master program je usklađen s misijama i strategijama Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Istočnom Sarajevu te pozitivnim aktima u materiji visokog obrazovanja koji naglasak stavljaju na istraživanja, inovacije i akademsku izvrsnost. Master studij daje inovativna društvena rješenja i kreativne ideje i na taj način je jedan od mogućih primjera

akademske suradnje. Inovativnost master studija omogućuje intenzivnu saradnju s univerzitetima u Evropskoj uniji, ali i cijelom svijetu.

2.6. Uporedivost studijskog programa s programima drugih visokoškolskih ustanova u BiH i šire

Navedeni studijski program u nekim je elementima, posebno s obzirom na specijalističke metodičke kolegije u matičnoj struci, analogan programima nastavničkog obrazovanja na međunarodnim univerzitetima.

Na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu postoji master sigurnosnih i mirovnih studija, koji se razlikuje od predloženog prvenstveno u međureligijskoj komponenti te naglašenom praktičnom aspektu izgradnje mira.

Prilikom izrade elaborata konsultovano je više nastavnih planova studija sličnih akademskih profila te je organizirana studijska posjeta Center for Justice and Peacebuildinga pri Eastern Mennonite University. Osim toga, navodimo samo neke: Master in Peace Studies – Univerzitet Roma Tre, Rim; Master in Peace Building Management – Papinsko sveučilište Seraphicum; Master University Cooperation for Peace and Development – Sveučilište *La Sapienza*, Rim; Master of Global Affairs – International PeaceStudies, univerzitet Notre Dame, SAD. Zajednički nazivnik nastavnih programa je nastava artikulirana kroz module, shvaćene kao organizacijske jedinice.

Interna evaluacija: Nastavno-naučna vijeća teoloških fakulteta su svojim odobravanjem potvrdila akademski nivo izrađenog Elaborata.

Eksterna evaluacija: S ciljem osiguravanja akademskog kvaliteta, elaborat je prošao kroz postupke evaluacije, konzultativnog tipa, od međunarodnih institucionalnih eksperata, kao što prof. dr. sc. Nerzuk Ćurak, profesor na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu; prof. dr. sc. Zilka Spahić-Šiljak, istraživač na Stanford University; prof. dr. sc. Barry Hart, profesor u Centru za pravdu i *peacebuilding* na Eastern Mennonite University; prof. dr. sc. Bill Headley, profesor na Institutu za mirovne studije na Univerzitetu San Diego i prof. dr. sc. Tom Bamat, CRS viši stručni suradnik, koji su proveli eksternu evaluaciju i reviziju nastavnog plana i programa. Navedeni su dali svoju stručno mišljenje i reviziju koji su i inkorporirani u nastavni plan i program. Zajedničko mišljenje navedenih stručnjaka je da se radi o inovativni, dobro organiziranom i struktuiranom studiju u odnosu na obrazovne ishode koji se žele postići.

Inovativnost studijskog programa sastoji se u tome što su zajednički nosioci studijskog programa tri teološka fakulteta, a izgradnja mira (eng. *Peacebuilding*) kao društvena aktivnost služi i kao akademsko kohezivno tkivo.

2.7. Povezanost s lokalnom zajednicom

Master studij je uz akademsku komponentu razvijen i uporedno s jačanjem mreže lokalnih odbora za međureligijsku suradnju Međureligijskog vijeća Bosne i Hercegovine, koje je kao takvo institucionalna posebnost bosanskohercegovačkog društva. Ovakvim pristupom se ostvaruje povezanost akademske zajednice s najširoom društvenom bazom.

2.8. Otvorenost studija prema pokretljivosti studenata (horizontalnoj, vertikalnoj u BiH i međunarodnoj)

Inovativnost navedenog studija očituje se u tome što potiče integraciju Univerziteta u Sarajevu, kroz akademski blisku suradnju tri teološka fakulteta, Fakulteta islamskih nauka, Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu te Pravoslovnog bogoslovnog fakulteta Sv. Vasilije Ostroski u Foci Univerziteta u Istočnom Sarajevu. Potiče i suradnju između Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Istočnom Sarajevu. Osim ove integrativne mjere koja potiče unutarnju mobilnost studenata na članicama Univerziteta nužno je konstatirati kako je predmetni studij otvoren i za studente raznih akademskih profila, od humanističkih, društvenih pa i interdisciplinarnih studija.

2.9. Navesti moguće i planirane partnere izvan visokoškolskog sistema

Planirani partneri Master programa su vjerske organizacije, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, Dabrobosanska mitropolija te Vrhbosanska nadbiskupija kroz vlastitu institucionalnu infrastrukturnu mrežu raznih organizacija, kako je i specificirano u aplikativnom *Modulu 4*. Obaveza studenata je i stažiranje, koje će dodatno biti utvrđeno pravilnikom, a koje će se odvijati u saradnji s nevladinim organizacijama, lokalnim vlastima i vjerskim institucijama.

3. OPĆI DIO

3.1. Znanstveno područje studijskog programa

Teologija i izgradnja mira.

3.2. Trajanje studijskog programa (postoji li mogućnost vanrednog studija, studija na daljinu i sl.)

Studijski program traje jednu akademsku godinu, tj. dva semestra (studij drugog ciklusa). Postoji mogućnost vanrednog studija.

3.3. Minimalni broj ECTS bodova potreban za završetak studija

- a) Master studij traje jednu godinu i njegovim se završetkom stječe 60 ECTS bodova;
- b) Ukupan broj bodova koji se stječe na master studiju iznosi 60 ECTS bodova;
- c) Završetkom master studija stječe se akademski naziv *Master iz međureligijskih studija i izgradnje mira*.

3.4. Uvjeti upisa na studij

Pravo upisa na Master imaju kandidati sa završenim odgovarajućim prvim ciklusom studija koji se vrednuje s najmanje 240 ECTS studijskih bodova, kao i diplomirani kandidati koji su završili studij po predbolonjskim nastavnim planovima i programima (4. godine). Pravo

upisa također stjeću studenti koji su završili petogodišnji integralni studij (I. i II. ciklus) na Katoličkom bogoslovnom fakultetu od 300 ECTS bodova.

Eventualno bliže uvjete za upis kandidata mogu utvrđivati isključivo tri navedena fakulteta kao zajednički realizatori studijskog programa mastera, ravnajući se prema vlastitim statutima,. Rang-lista kandidata koji stjeću pravo na upis određuje se posebnim pravilnikom za upis i stipendiranje.

Upis na studij obavlja se na temelju javnog konkursa koji fakulteti objavljuju šest mjeseci prije početka nastave. Konkurs za upis mora sadržavati: uvjete za upis, broj mjesta za upis, postupak, podatke o dokumentima koji se podnose i rokove za prijavu na konkurs i upis.

Fakulteti utvrđuju postupak odabira pristupnika za upis na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika. Fakulteti utvrđuje kriterije (uspjeh u prethodnom obrazovanju, vrsta završenog obrazovanja, uspjeh na klasifikacijskom ili drugom ispitu, posebno znanje, vještine ili sposobnosti i sl.) na temelju kojih se obavlja klasifikacija i odabir kandidata za upis.

Strani državljani upisuju se na studij pod jednakim uvjetima kao bosanskohercegovački državljani, ali se sukladno odluci nadležnoga državnog tijela ili visokih obrazovnih institucija od njih može tražiti plaćanje dijela ili pune cijene studija.

3.5. Jezik na kojem se izvodi studijski program

Nastava na zajedničkom master studiju izvodi se na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine: bosanski jezik, hrvatski jezik i srpski jezik. Službena pisma su latinica i ćirilica.

Nastava se može izvoditi i na jednom od svjetskih jezika ako nastavu izvodi gostujući nastavnik iz inozemstva, direktno ili putem videokonferencije, ili se nastava izvodi za inozemne studente te u svim drugim slučajevima kada to odluči Zajedničko vijeće.

Navedena nastava može se prevoditi konsektivno ili simultano na jedan od službenih jezika Bosne i Hercegovine.

3.6. Ishodi učenja

Uspješnim okončavanjem master programa Međureligijskih studija i izgradnje mira, studenti će steći sljedeće kompetencije:

- znanje i razumijevanje pravoslavnih, rimokatoličkih i islamskih temeljnih tekstova, dogmi i socijalne nauke, te njihove primjene unutar međureligijskog dijaloga i saradnje i razumjevanje prirode mira u učenju kršćanstva i islama.
- sposobnost promišljanja o vlastitim motivima za izgradnju mira i stečene navike promišljenih praktičaraUvid u pojedine aspekte teoloskih ucenja te mirotvorne dimenzije istih
- detaljno znanje i razumijevanje teoretskih koncepata koji se odnose na teoriju i analizu konflikta, stratešku izgradnju mira i sposobnost da se odgovori na iste
- vještine dijaloga, medijacije i posredovanja u individualnim i grupnim konfliktima

- vještine liječenja traume i pomirenja
- sposobnost povezivanja znanja stečenog iz raznih srodnih oblasti kako bi se uspješno riješili složeni problemi
- sposobnost promišljenog angažovanja korištenja religije i povjerenja

3.7. Mogućnost nastavka studija

Svjesni potrebe obrazovanja stručnjaka u oblasti izgradnje mira, naprednih studija iz oblasti teologije, pri vladinim i nevladinim organizacijama, akademskim tijelima, osmišljen je ovaj interdisciplinarni master studij, baziran na najnovijim dostignućima akademske teorije i međureligijske prakse izgradnje mira. Studij je namijenjen osobama s ireg akademskog profilu, pocevsi od diplomiranih teologa te zaposlenog vida populacije kako u vladinim tako i u nevladinim i u međunarodnim organizacijama, te vjerskim institucijama, koji se želi profesionalno usavršavati. Završetkom studija student će biti kvalificiran raditi na poslovima i u tijelima koje kao jedan od svojih objekta interesa imaju izgradnju mira. Po završetku ovoga Studija student može nastaviti studij na postdiplomskim (specijalističkim) studijima humanističkog usmjerenja i drugim društvenim studijima sukladno pravilima o upisu na ove studije te postdiplomskim doktorskim studijima iz humanističkih znanosti, ali i šireg društvenog usmjerenja, u Bosni i Hercegovini i Evropskoj uniji te izvan nje.

3.8. Dodiplomski studij s kojega je moguć upis na predloženi studij

Ovaj studij je namijenjen i tek diplomiranim teolozima te studentima četverogodišnjeg i integrativnog studija humanističkog ili društvenog usmjerenja koji žele započeti unaprijediti vlastitu akademsku pozicioniranost u nekim od gore spomenutih institucija/organizacija ili se osposobiti za istraživački rad u oblastima međureligijskih studija izgradnje mira, shvaćene na najširi način.

3.9. Način realizacije nastave

Realizacija nastave artikulira se kroz predavanja, bilo da je riječ o frontalnim predavanjima ili interaktivnim oblicima nastave; vježbe; individualni rad; napredni seminari i gostovanja; interaktivne radionice; stažiranje; ekstrakurikularne aktivnosti; studijska putovanja; najavljeni i nenajavljeni testovi; javna prezentacija; sudjelovanje na tribinama; određene oblike učenja na daljinu; praktične angažmane kroz sudjelovanje na projektima. Svaki student je obavezan sudjelovati u analizama, diskusijama, pripremama i realizaciji radova svojih kolega.

Nastava se u pravilu organizira u popodnevnim terminima poslije 16h i vikendom u skladu s mogućnostima fakulteta a i s ciljem otvaranja master studija radnom dijelu populacije.

4. Nastavni planovi i programi (Opis studijskog programa)

4.1. Pregled modula s predmetima, satnicom

4.2. Struktura studija

Studijski program drugog ciklusa studija sadrži opće i posebne uvjete koje student mora zadovoljiti za stjecanje određenog znanja na drugom ciklusu studijskog programa i to:

- prikaz predmeta (kurseva) sistematiziranih po modulima;
- broj sati individualnog opterećenja studenta po predmetu (kursu),
- broj ECTS bodova za svaki predmet (kurs);
- profesionalni status nakon završetka studija,
- druge oblike nastave namijenjene stjecanju i usavršavanju profesionalnih znanja i vještina (seminari, projekti, praktični rad i sl.),;
- prikaz obaveznih uvjeta za pohađanje nastave i polaganje predmeta (kurseva),
- prikaz modula, ukoliko je nastava organizovana na takav način i
- prikaz završnog rada s brojem ECTS bodova i planiranim terminima za početak i završetak njihove izrade.

4.3. Pregled studija po modulima s ECTS bodovima

MODUL 1 - Međureligijski modul (18 ECTS)

I. a) Međureligijski modul – KBF (6 ECTS)

1. Biblija o ratu i miru – 1.5 ECTS
(*prof. dr. sc. Darko Tomašević; doc. dr. sc. Dubravko Turalija*)
2. **Nasilje i oprost kroz prizmu etičkog pristupa** – 1.5 ECTS
(*doc. dr. sc. Zorica Maros*)
3. Normativni prikaz i socijalni nauk Crkve – 1.5 ECTS
(*doc. dr. sc. Zdenko Spajić*)
4. Povijest Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini – 1.5 ECTS
(*doc. dr. sc. Milenko Krešić*)

I. b) Međureligijski modul – FIN (6 ECTS)

1. Izgradnja mira u izvorima islama - 1.5 ECTS
(*hfz. dr. sc. Kenan Musić*)
2. Načela muslimanskoga vjerovanja - akaid (dogmatika) - 1.5 ECTS
(*Prof. dr. sc. Samir Beglerović, dr. sc. Orhan Jašić, asistent*)
3. Islamska etika – mirotvorno značenje dobra- 1.5 ECTS
(*prof. dr. sc. Dževad Hodžić*)
4. Socijalna etika u islamu – Čovjek u društvu- 1.5 ECTS

(doc. dr. Ahmet Alibašić)

I. c) Međureligijski modul – PBF (6 ECTS)

1. Pitanje rata i mira u pravoslavnoj biblijskoj egzegizi – 1.5 ECTS
(prof. dr Vladislav Topalović)
2. Patrističke teorije o ratu i miru – 1.5 ECTS
(prof. dr Zdravko Peno)
3. Pravoslavlje i drugi – razlike i putevi prevazilaženja – 1.5 ECTS
(prof. dr Zdravko Peno, v.ass. Vedran Golijanin)
4. Istorija odnosa Srpske pravoslavne crkve i države u Bosni i Hercegovini u 20. vijeku – 1.5 ECTS
(doc. dr Saša Šoljević)

MODUL 2 – Izgradnja mira (12 ECTS)

II. Izgradnje mira

1. Uvod u mirovne studije - 3 ECTS
(prof. dr.sc. Nerzuk Ćurak, redovni professor)
2. Vještine izgradnja mira - 6 ECTS
(doc.dr. Zilka Spahić-Šiljak / asistenti (po potrebi))
3. Religija u (post)modernim vremenima- 3 ECTS
(prof. dr. sc. Dino Abazović)

MODUL 3 – Napredne perspektive (9 ECTS)

III. Napredne perspektive

1. Temelji izgradnje mira - 3 ECTS
(prof. dr. sc. Barry Hart)
2. Izgradnja mira u postkonfliktnim društvima - 3 ECTS
(prof. dr. sc. Barry Hart)
3. Ključne društveno-političke teme 21. stoljeća - 3 ECTS
(prof. dr. Enes Karić/doc. dr. sc. Pavle Mijović)

MODUL 4 – Aplikativni modul (9 ECTS)

IV. Aplikativni modul

1. Mjesto Caritasa u životu bosanskohercegovačkog čovjeka – 0.5 ECTS
(doc. dr. sc. Šimo Maršić / mr. sc. Tomo Knežević)
2. Praktična teologija: Primjeri; kulturne organizacije, vjerske škole, fakulteti – 2 ECTS
(doc. dr. sc. Šimo Maršić)
3. Ekumenizam i međureligijski dijalog - katolička perspektiva – 0.5 ECTS
(doc. dr. sc. Šimo Maršić / dr. sc. Tomo Mlakić)
4. Historijski razvoj Rijaseta i organizacijska struktura Islamske zajednice – 1 ECTS
(doc. dr. Asim Zubčević)

5. Obredi u islamu– 1 ECTS
(prof. dr. sc. Mustafa Hasani / mr. sc. Senad Ćeman)
6. Socijalno-dobrotvorne aktivnosti Islamske zajednice – 1 ECTS
(prof. dr. sc. Mustafa Hasani/ mr. sc. Senad Ćeman)
7. Pravoslavno bogosluženje – 1 ECTS
(doc. dr. Nenad Tupeša)
8. Socijalno učenje Pravoslavne Crkve – 1 ECTS
(prof. dr. Darko Đogo)
9. Eklisiološke teme i međuvjerski dijalog – 1 ECTS
(prof. dr. Zdravko Peno)

V. Završni – master rad – 12 ECTS

1. Akademsko pisanje - 2 ECTS
(prof. dr. sc. Nusret Isanović)

4.4. Opis predmeta

	<i>I. Međureligijski modul</i>
Naziv kolegija	<i>Biblija o ratu i miru</i>
Nositelj kolegija	Izv. prof. dr. sc. Darko Tomašević darko.tomasevic@gmail.com doc. dr. sc. Dubravko Turalija dubravkoturalija@hotmail.it
ECTS	1.5 ECTS
Opis kolegija	Pomoću konkretizacije određenih biblijskih događaja i obrade određenih biblijskih perikopa dolazi se do sinkroničnih zaključaka o uzrocima i posljedicama rata te načelima o realnosti i djelotvornosti mira ne samo u religijskom, nego također u društvenome, kulturnome i političkome miljeu.
Cilj kolegija	Upoznati studente o tome što Sveto pismo Starog i Novog zavjeta govori o ratu i miru. Koje su bile posljedice rata kao kaotičnoga stanja društva i koji su bili probitačni rezultati mira u Starome i Novome zavjetu. Što su velika biblijska imena rekla o ratu, a što o miru i kako povijesno biblijski kontekst iskustva aplicirati u današnju stvarnost.
Ishodi učenja	Studenti će na temelju komparativnog poimanja rata i mira biti sposobni procijeniti koliko im njihova vjera pomaže u izgradnji mira u sadašnjem vremenu.
Način izvođenja	Usmeno (uz Power point prezentaciju)
Obveze studenta	Pohađanje i aktivno sudjelovanje na nastavi

Literatura

- Anchor Bible Dictionary, sv. 5, „Peace“, str. 206-212.
- BARBAGLIO, G., Dio violento? Lettura delle Scritture ebraiche e cristiane, Cittadella, Assisi, 1991.
- BARTELMUS, Heroentum in Israel und seiner Umwelt. AThANT 65 (1979.).
- BILIĆ, N. - LAKIĆ, T., „Spasonosna Božja pobjeda. Problem nasilja u Bibliji“, u: M. Nikić - M. Marjanović (ur.): Religije i nasilje. Zbornik radova interdisciplinarnog i interkonfesionalnoga simpozija održanog u Zagrebu 17. listopada 2014., (Biblioteka: Religijski niz, knjiga 17), FTI, Zagreb, 2015., str. 185–203.
- BOVATI, P., ur., Il Dio violento nella Bibbia, Sussidi biblici 116, Edizioni San Lorenzo, Reggio Emilia, 2012.
- BOVATI, P., „Violenza e giustizia nell'Antico Testamento con particolare riferimento alla letteratura deuteronomistica“, u: Atti del convegno di giustizia e violenza, Firmana (Fermo) 1992., str. 7-36.
- GALE, R., Great Battles of Biblical History (New York, 1970.)
- La violenza nella Bibbia. XXXIX settimana biblica nazionale (Roma, 11-15 settembre 2006), EDB, Bologna.
- La violenza, Parole, spirito e vita, EDB, Bologna 1998.
- LÉON-DUFOUR, X., Rječnik biblijske teologije, Zagreb 1993., str. 654-662; 555-561.
- CARMICHAEL, C. M., „A Time for War and a Time for Peace: The Influence of the Distinction upon some Legal and Literary Material“, JJS, 25 (1974.), 50-63.
- CAUSSE, J-D – CUVILLIER, E.- WÉNIN, A., Violenza divina. Un problema esegetico e antropologico, EDB, Bologna, 2012.
- CRAGIE, P. C., Yahweh is a Man of War, SJT, 22 (1969.).
- DAVIES, Eryl W.: The Immoral Bible (London: T. & T. Clark, 2010.).
- KITTEL: Theological Dictionary of the New Testament, sv. 2, 400-420.
- LOHFINK, N., „Onaj koji ratove u šabat promiseće“, u: Svesci KS 26 (1992.) 74, 46-49.
- LOHFINK, N., „Sveti rat“ i „zator“ u Bibliji, Svesci KS 26 (1992.) 74, 7-11.
- LUJIĆ, Božo, „Od Boga ratnika do Boga sveobuhvatne ljubavi. Biblijska interpretacija rata“, u: Konfesije i rat. Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa Split, 2.-4. prosinca, 1993., Centar za religijska istraživanja- Hrvatska akademska udruga, Split, 1995. 71-105.
- NIDITCH, Susan: War in the Hebrew Bible (New York: Oxford University Press, 1993.).
- TANZELLA-NITTI, G., „Una immagine credibile di Dio. La rilettura della violenza nella Bibbia alla luce dell'evento di Gesù di Nazaret“, u: Annales Theologici 28 (2014.) 1, 85-121.
- VIDOVIĆ, M., „Nasilje nad ženom u Bibliji“, u: Nasilje nad ženama. Teološko-pastoralni izazov (uredio Božo Vuleta), Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2006., 98-160.
- WÉNIN, A., Dalla violenza alla speranza, Qiqajon, Magnano, 2005.

Naziv kolegija

Nasilje i oprost kroz prizmu etičkog pristupa

Nositelj kolegija

doc. dr. sc. Zorica Maros, Katolički bogoslovni fakultet, maroszorica@gmail.com

ECTS

1.5 ECTS

Opis kolegija

Zbog naše prošlosti a i zbog nasilne stvarnosti u kojoj živimo, naglasak tečaja je na mehanizmima kojima se mobiliziraju ljudi u „etničkim sukobima“ i kojima se ljudi, i po prestanku fizičkog sukoba, sustavno pretvaraju u masu poslušnih, umjesto individualno odgovornih pojedinaca. Riječ je o „teoretskom okviru“ unutar kojega smjestiti odgovor na pitanje koje provocira zdrav razum: kako dobar čovjek postane zao? Tečaj se limitira na analiziranje nekih fenomena, kao što su: zlouporaba plamćenja, viktimizacija, utjecaj predrasuda na nasilje utjecaj, utjecaj mass medija, politiziranje religije i njezin utjecaj na nasilje. Osim toga tečaj govori i o novijim teorijama o etničkom nasilju koje uključuju teoriju utjecaja emocija i teoriju gubitka samokontrole kao ključnih aspekata koji od ljudi čine nemilosrdne „monstrume“. Empirijski oslonac ove teorije nalaze u nekim eksperimentima društvene psihologije, koji će također biti predmet tečaja. Spomenuti mehanizmi i eksperimenti sugeriraju da je čovjek pod snažnim utjecajem bilo bioloških (unutarnjih) bilo socioloških (društvenih) čimbenika. Frommovim rječnikom, tečaj govori ne samo o individualnim patologijama nego i o „patologiji normalnosti“, pri čemu ne nudi povijesne podatke o nasilju u našem posljednjem ratu, niti teoriju o njemu, nego analizira one psihološko-društvene mehanizme koji stoje u pozadini svakog nasilja te vrste. **Na koncu, tečaj nudi promišljanje o oprostima kao mogućnosti izlaska iz kruga ponavljanja nasilja. Polazeći od rasprave o nemoralnosti oprosta, ovaj dio nudi promišljanje najvažnijih autora koji su doprinijeli definiranju autentičnog značenja oprosta i njegove vrijednosti na osobnom i kolektivnom nivou.**

Cilj kolegija

Prvotni cilj ovog tečaja jeste ponuditi osnovne informacije o mehanizmima korištenim za eskalaciju nasilja u etničkim sukobima. S obzirom da je riječ o psihološko-društvenim mehanizmima koji djeluju i po prestanku sukoba, cilj tečaja je upravo spoznati uzroke takva ponašanja kako bi se uklonila iluzija o njegovoj „navodnoj nužnosti“. **Pored toga, cilj je ponuditi ispravan uvid u pojam autentičnog oprosta, kako bi se otklonila sveprisutna politizacija i zlouporaba tog termina, s jasnim negativnim utjecajem na javno mnijenje.**

Ishodi učenja

Studenti bi trebali biti „senzibilizirani“ na spomenute mehanizme. Upoznati s ključnim pravcima u tumačenju nasilja i najzaslužnijim autorima. Kroz teorijske postavke, bili bi osposobljeni za uočavanje relevantnih društvenih činjenica što bi im pružilo uvid i u alternativne načine razmišljanja i djelovanja. A ovo u svrhu većeg humaniziranja čovjeka i svijeta koji ga okružuje.

Način izvođenja	Ex – cathedra
Obveze studenta	Pohađanje i aktivno sudjelovanje na nastavi
Literatura	<p>Kako je većina literature na eng. i tal. jeziku, poželjno je, ako ne nužno, pomno praćenje nastave i pravljenje zabilježki.</p> <p>Obavezna literatura:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fabio Dei, ur., L'antropologia della violenza, Meltemi, Roma 2005. - Philippe Zimbardo, The Lucifer Effect. Understanding How Good People Turn Evil, Random House, New York 2007. - Roy F. Baumeister, Evil. Inside Human Cruelty and Violence, W.H. Freeman and Company, New York 1996. - Ljubomir Žioropađa, „O surovosti iz poslušnosti. Destructive obedience“, Sociološka Luča V(2011)1, str. 3-16. - ZORICA MAROS, "Oprost kao mogućnost nemogućeg: Dijalog između Vladimira Jankelevitcha, Jacquesa Derridaa i Paula Ricoeura", <i>Dijalog</i> 1-2 (2013.), 135-157. - <p>Literatura dostupna na „lokalnim jezicima“ koji će se koristiti parcijalno, već prema potrebi tečaja, jest sljedeća:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Miloš Bogdanović, Prokletstvo nacije, Eden, Novi Sad 2011. - Nasilje kroz prizmu religije i umjetnosti Riječki teološki časopis 16 (2008) 32, 295-620. - Miroslav Volf, Isključenje i zagrljaj. Teološko promišljanje identiteta, drugosti i pomirenja, Stepresss, Zagreb 2002. - Ivan Grubišić, ur., Konfesije i rat, Centar za religijska istraživanja – Hrvatska akademska udruga, Split, 1995. - Željko Mardešić, Lica i maske svetoga, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997. - Željko Mardešić, Rascjep u svetom, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.
Naziv kolegija	<i>Normativni prikaz i socijalni nauk Crkve</i>
Nositelj kolegija	doc. dr. sc. Zdenko Spajić, KBF Sarajevo, spajic.zdenko@gmail.com
ECTS	1.5 ECTS

Opis kolegija	Uvod u kolegij Učenje Katoličke crkve o miru Povijesni pregled razvoja tradicije „pravednog rata“ i pacifizma Kriteriji za prosudbu moralnosti rata (ius ad bellum i ius in bello) Suvremeni pogledi Katoličke crkve na prevenciju i mirno razrješenje međunarodnih sukoba
Cilj kolegija	Upoznavanje s katoličkim društvenim učenjem o miru, prevenciji i mirnom razrješenju sukoba te prosudbom moralnosti uporabe sile
Ishodi učenja	Nakon uspješno završenog predmeta student će moći: <ul style="list-style-type: none"> - poznavati povijesni razvoj učenja o ratu i miru u katoličkoj tradiciji - poznavati osnovna načela za moralnu prosudbu oružanih sukoba - razumijevati suvremene izričaje crkvenog Učiteljstva o pojedinim međunarodnim sukobima
Način izvođenja	Predavanja
Obveze studenta	Pohađanje i aktivno sudjelovanje na nastavi
Literatura	Obavezna literatura <ul style="list-style-type: none"> - Špiro Marasović, „Poimanje mira u socijalnim dokumentima Crkve“, u: CuS 3 (2004.), 355-361. - Zdenko Spajić, Zakonita uporaba sile u učenju Ivana Pavla II. Traženje novog pristupa za razrješenje međunarodnih sukoba, Sarajevo-Zagreb, 2013. - Papinsko vijeće „Iustitia et pax“, Kompendij socijalnog nauka Crkve, Zagreb, 2005.
Naziv kolegija: Nositelj kolegija:	<i>Povijest Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini</i> doc. dr. Milenko Krešić, Katolički bogoslovni fakultet, milenkokresic1@gmail.com
ECTS:	1.5 ECTS

Opis kolegija:	<p>Proučava se povijest Katoličke Crkve od pojave kršćanska na ovim prostorima do današnjih dana. Građa je podijeljena u 4 dijela:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Antičko razdoblje – do VII. st.: Povijest Katoličke Crkve u BiH u vrijeme rimske vlasti: pojava kršćanstva, ustrojstvo prvih kršćanskih zajednica, crkvena organizacija, crkvena arhitektura. 2. Srednji vijek od VII. do XV. st.: Ovo razdoblje dijelimo na rani i kasni srednji vijek. Za razdoblje ranog srednjeg vijeka proučava se dolazak i pokrštenje ovdašnjih naroda prema srednjovjekovnim vrelima <i>De administradno imperio</i>, <i>Sclavorum Regnum i Historia Salonitana</i> te crkveni život, bogoslužje i crkvena organizacija do 1200. godine. U kasnom srednjem vijeku proučava se pojava, širenje i organizacija Crkve bosansko-humskih krstjana, odnos Katoličke Crkve prema spomenutima, pojava pravoslavlja na humsko-trebinjskom području, djelovanje dominikanaca i franjevacu u Bosni. 3. Novi vijek od XV. do XIX. st. Proučava se dolazak Osmanlija u Bosnu, susret s islamom, islamizacija, odnos Katoličke i Pravoslavne Crkve u vrijeme Osmanlija, Organizacija Katoličke Crkve pod Osmanlijama: franjevačka provincija Bosna Srebrena, svakodnevni život katolika pod Osmanlijama. 4. Suvremeno razdoblje od kraja XIX. do kraja XX. st.: Kroz ovo razdoblje se proučava život Katoličke Crkve u okviru Austrougarske Monarhije, Kraljevine SHS – Jugoslavije, u vrijeme II. svjetskog rata i komunističke Jugoslavije: ustrojstvo Katoličke Crkve, odnos s vlastima i drugim vjerskim zajednicama.
Cilj kolegija:	Upoznati studente s osnovnim prilikama u Katoličkoj Crkvi na prostoru Bosne i Hercegovine u kontekstu različitih društvenih ustrojstava i u odnosu Katoličke Crkve s drugim vjerskim zajednicama.
Ishodi učenja:	<p>Nakon završenog kolegija student će moći:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. poznavati glavne događaje i osobe iz povijesti Katoličke Crkve u BiH. 2. poznavati problematiku s kojom se Crkva na ovim prostorima susretala. 3. poznavati izvore i glavnu literaturu za povijest kKatoličke Crkve u BiH. 4. moći će usporediti prilike u Katoličkoj Crkvi i njezin razvoj s prilikama u drugim vjerskim zajednicama i njihovim razvojnim putovima.
Način izvođenja:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Predavanja 2. Samostalni rad studenata 3. Rasprava
Mjesto izvođenja:	Katolički bogoslovni fakultet

Literatura:

Osnovna literatura: *Katoličanstvo u Bosni i Hercegovini*, (više autora), Sarajevo, 1993.; Franjo ŠANJEK, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata, Srednji vijek*, Zagreb, 1988.; Franjo ŠANJEK, *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, Zagreb, 1996.; Mile VIDOVIĆ, *Povijest Crkve u Hrvata*, Metković – Split 2007.; Josip BUTURAC – Antun IVANDIJA, *Povijest Katoličke Crkve među Hrvatima*, Zagreb, 1973.

Naziv kolegija Nosilac kolegija	Izgradnja mira u izvorima islama <i>Doc. dr. doc. Kenan Musić</i>
ECTS	1,5 ECTS
Opis kolegija	Kolegij sadrži i tretira teme mira i rata kroz prizmu Kur'ana i Sunneta. Kao pretpostavku za pravilno razumijevanje tretira i osnovnu terminologiju i informacije o navedenim primarnim izvorima učenja islama uz opis njihove verifikacije. Tokom kolegija tematski će se tretirati većina ajeta (stavaka) iz Časnog Kur'ana i Vjerovjesnikove, s.a.v.s., tradicije vezano za mir i rat.
Cilj kolegija	Upoznati studente s kur'anskim i sunnetskim diskursom o miru i ratu, iznijeti najznačajnije principe, propise i etičke norme shodno Objavi. Šta je prirodno stanje, mir ili rat, te na koji način se u islamu uopće gleda na međuljudske odnose? Otvoriti poglede na mogućnosti koje izvori islama nude za izgradnju mira, sprečavanje konflikata i sukoba, te općenito suživota utemeljenog na učenju vjere.
Ishodi učenja	Nakon završenog kolegija student će imati uvid u kur'anske ajete (stavke) i hadise, odnosno tradiciju Božijeg Poslanika, s.a.v.s., koji govore o miru i ratu te će biti u prilici analizirati realnosti muslimanskog diskursa o ovim temama i njihovu utemeljenost u izvorima islama. Studenti će biti osposobljeni na temelju ovih teorijskih spoznaja graditi kvalitetne međuljudske odnose, prevenirati sukobe i konflikte, podsticati na vjerskim osnovama međusobno poštovanje kroz kulturu mira i suživota.
Način izvođenja	Ex cathedra
Obaveze studenta	Pohađanje i aktivno sudjelovanje na nastavi

Literatura

Obavezna literatura

- Kur'an Časni, prevod Besim Korkut – dostupan na tanzil.info
- Kur'an Časni, prevod Čaušević/Pandža, Sarajevo, 1937.
- Muhammed Hamidullah, Muhammed, a.s., djelo, Zagreb, 1977.
- Mutlak Rašid el-Karavi, Uloga islama u jačanju svjetskog mira, El-Kalem, Sarajevo, 2012.
- Mastnak, Tomaž, Križarski mir Kršćanstvo, muslimanski svijet i zapadni politički poredak, Prometej, Zagreb, 2005.
- Merdjanova/Brodeur, Religija kao pokretač razgovora, CNS, Sarajevo, 2014.
- Hart, Barry, Peacebuilding in Traumatized Societies, University Press, 1984.
- Abu-Nimer, Mohammed, Reconciliation, Justice and Coexistence, Lexington Books, 2001.

Naziv kolegija***Načela muslimanskoga vjerovanja – akaid (dogmatika)*****Nosilac kolegija**

prof. dr. sc. Samir Beglerović / dr. sc. Orhan Jašić, asistent

ECTS

1,5 ECTS

Opis kolegija

Kolegij bi se koncentrirao na tri problema: svjedočenje vjerovanja (šehâdet), nastanak prvih credâ te muslimanski teologijski odgovori na izazove modernizma.

Cilj kolegija

Izložiti temelj muslimanskoga vjerovanja, upoznati se s historijskim razvojem muslimanskih teoloških škola

Ishodi učenja

Studenti će biti u stanju izložiti temelje islamskog vjerovanja te raspolagati osnovnim uvidima u islamsku dogmu

Način izvođenja

predavanje + vježbe

Plan kolegija po sedmicama:

sedmica: Svjedočenje vjerovanja (šehâdet) - uvjeti i stepeni realiziranja

sedmica: Nastanak prvih muslimanskih credâ - povijesni kontekst i narav teoloških komentara

sedmica: Teološki odgovori muslimana na izazove moderne – razumijevanje Izvora vjerovanja

Obaveze studenta	Redovno pohađanje nastave (redovni studenti), odnosno kontinuirane konsultacije (vanredni studenti). Priprema vježbi (redovni studenti), te čitanje primarne (obavezno) i sekundarne (optimalno) literature.
Literatura	<p>Obavezna literatura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adnan Silajdžić, "O sadržaju vjere", str. 41.-49.; "O vjeri kao življenju", str. 50.-57.; u knjizi: Četrdeset hadisa sa komentarom, Sarajevo, Fakultet islamskih nauka - El-Kalem, 2005. 2. Rešid Hafizović, "Uvod", u knjizi: Teološki traktati 1: O načelima islamske vjere, Zenica, Bemust, 1996., str. 9.-26. 3. Rešid Hafizović, "Bog u islamu", str. 21.-40.; "Poslanik islama i njegova vječna poruka", str. 177.-211.; u knjizi: Imanski šarti u svjetlu klasičnog muslimanskog mišljenja, Sarajevo, Fakultet islamskih nauka - El-Kalem, 2006. 4. Adnan Silajdžić, Samir Beglerović, Akadska učenja Abû Hanîfe, (uvodna poglavlja u svih šest credâ) ~ str. 10 5. Adnan Silajdžić, "Muslimani između tradicije i moderniteta", u knjizi: Muslimani u traganju za identitetom, Sarajevo, Fakultet islamskih nauka - El-Kalem, 2006., str. 47.-69.
Naziv kolegija	<i>Islamska etika – mirotvorno značenje dobra</i>
Nosilac kolegija	prof. dr. sc. Dževad Hodžić
ECTS	1,5 ECTS
Opis kolegija	U sklopu navedenog kolegija planirano je upoznavanje studenata s bazičnim etičkim učenjem islama. U sklopu tog učenja, mir fungira kao jedna od najvećih vrijednosti, dok je rat dopustiv samo u preventivnim slučajevima ugrožene egzistencije. Također je planirano izložiti osnovne modele tretiranja Drugog u okviru islamske tradicije.
Cilj kolegija	Cilj predmeta je osposobljavanje studenata za razumijevanje etičkog plana kur'anske objave i moralnog značenja sunneta Muhammeda, alejhisselam.
Ishodi učenja	Sticanje uvida u osnovne pojmove islamske etike. Osposobiti studente za suočavanje s etičkim pitanjima, temama i izazovima u klasičnoj muslimanskoj tradiciji i u kontekstu aporetične savremenosti, na temeljima kritičkog povijesnog razumijevanja i prepoznavanja različitih etičkih koncepcija u islamskoj tradiciji i mogućnosti njihovog dijaloškog, dijalektičkog i pluriperspektivističkog povezivanja.
Način izvođenja	Ex- chatedra

Obaveze studenta

Pohađanje i aktivno sudjelovanje na nastavi

Literatura

Obavezna literatura

1. Nerkez Smailagić «Etički plan Kur'ana», u: Etika – Uvod u islamsko i zapadno etičko mišljenje (Priredio Dževad Hodžić) Fakultet islamskih nauka

2. Husein Đozo: «Islam – upućivanje na dobro i odvracanje od zla» u: Husein Đozo, Izabrana djela, str. 423-434, Sarajevo, 2006.

Preporučena literatura

1. Husein Đozo, «Čovjek i njegova sloboda» u: Husein Đozo, Izabrana djela, str. 684-697

2. Dževad Hodžić, «Islamski religijski osnovi za svjetsku ekološku etiku», u: Dževad Hodžić, Religija i znanost u bioetičkom ključu, Zenica, 2012. str. 79-94

Naziv kolegija

Socijalna etika u islamu – Čovjek u društvu

Nosilac kolegija

doc. dr. Ahmet Alibašić

ECTS

1,5 ECTS

Opis kolegija

Izložiti socijalno učenje islama kao nastavak etičkog učenja. Islamska etika dostiže svoj vrhunac u uređenju društva prema principima općeg dobra, pravde i jednakosti. Asketizam, kao čisto individualni čin u sklopu određene samodiscipline, nije dovoljan za ostvarenje svrhe ljudskog postojanja, a to je pokoravanje Bogu. Za realizaciju ove svrhe potrebno je izgraditi takvo društvo koje afirmira dobro i suzbija zlo. Štaviše, etičko i društveno su toliko isprepleteni u islamu da daju ambivalentni karakter samim obredima. Tako, naprimjer, zekat i hadždž, pored etičke, sadrže i snažnu socijalnu dimenziju. Po svojim efektima, ovi obredi su čisto socijalni, dok se njihova neophodnost promovira u okviru etičkih imperativa. Na kolegiju će na različite načine biti obrađene i sljedeće teme: vjernička potraga za općim dobrom i dobrobiti svih; briga za siromašne i ranjive; poslovna i politička etika; dignitet rada i osnovna prava radnika; solidarnost i pravda; briga za Božija stvorenja; mirenje i praštanje.

Cilj kolegija

Izložiti islamske principe društvenog uređenja, te uopće shvatanje odnosa vjera – društvo. Društvena realizacija Božije volje implicira tri principa: univerzalizam, hijerarhiju prioriteta i odgovornost. Iako je univerzalizam jedan od temeljnih principa islama, njegovo prisustvo nigdje nije tako evidentno kao u slučaju društvene mreže intersubjektivnih odnosa. Rano širenje islama direktan je rezultat univerzalističke prirode islamske poruke. Islamsko društvo se nikad ne može ograničiti na članove nekog plemena, nacije, rase ili grupe, iako ono primordijalno nastaje i egzistira kao realna grupa ljudi koji mogu biti iste nacije ili rase. Svi ljudi potiču od jednog čovjeka, a nacionalna raznolikost treba biti razlog za međusobno upoznavanje i kooperaciju, a ne konflikte ili netrpeljivost. Ovaj univerzalizam nadalje implicira posvećenost islamskog društva svim aspektima života. Ne postoji društvena (kao ni privatna) sfera života koja je irelevantna, mada nisu sve jednako važne. Do ove hijerarhije moguće je doći pomoću klasične islamske klasifikacije ljudskih aktivnosti. Naime, islamska jurisprudencija sve ljudske radnje svrstava u pet klasa: obavezne (*vadžib*), zabranjene (*haram*), preporučene (*mendub*), pokuđene (*mekruh*) i neutralne (*mubah*). U slučaju prve dvije klase, jasnost je neupitna, budući da Šerijat eksplicitno definira područje naređenog i zabranjenog. Kod treće i četvrte klase preporučuje se model ponašnja Poslanika islama. Posljednja klasa, iako se definira kao neutralna, ispunjava najveći dio ne samo društvenog prostora, nego i uopće ljudskog života. Radi se o onim sferama svijeta života koje se ne mogu, makar ne tako izričito, svrstati u određeni moralni kontekst, kao što su, naprimjer, kultura, nauka, produkcija i razmjena robe, umjetnost, biotehnologija itd. No, postoje situacije kada se ove vrijednosno neutralne sfere transformiraju u poprišta čisto moralnih dilema, budući da zadiru u sigurnost ili čak permanenciju ljudskog života, kao što je slučaj s naukom ili biotehnologijom. Zato je važno da jedno društvo kultivira odgovornost kao prvu društvenu vrlinu kojom se pojednici jednako brinu za sve sfere njihovog društva, ne dopuštajući da ta briga preraste u totalitarne pretenzije ili u nasilni kolektivizam. Jedna od klasičnih islamskih antropoloških definicija sadržana je u atributu *mukellef* ili onaj koji je odgovoran. To znači da je odgovornost egzistencijalna forma u kojoj čovjek, kao namjesnik Božiji na zemlji, iskonski prebiva.

Ishodi učenja

Nakon odslušanog kolegija student će biti u stanju da:

- Eksplicira sadržaj i implikacije dvadesetak društveno najrelevantnijih pojmova i učenja islama;
- Kritički procjenjuje različite koncepcije islamskih učenja islama.

Način izvođenja

Interaktivna predavanja 50%
Prezentacije, vježbe, diskusije 50%

**Obaveze
studenta**

Prisustvo nastavi i vježbama: 5%
Polusemestralni ispit / esej: 35%
Prezentacije i diskusije: 20%
Završni ispit: 40%

Prisustvo nastavi je obavezno. Maksimalni procent opravdanog izostanka: 20%.

Literatura

Obavezna literatura

- Fazlu Rahman, "Čovjek u društvu", u: Fazlu Rahman, *Glavne teme Kur'ana*, Sarajevo, 2011. str. 87-135
- Michael Ipgrave, ur., *Izgradnja boljih mostova saradnje: Muslimani, kršćani i zajedničko dobro*, Sarajevo, El-Kalemi FIN, 2011.
- Majid Khadduri, *The Islamic Conception of Justice*, Baltimore, John Hopkins University, 1984.

Preporučena literatura

- Dževad Hodžić, "Živa bića u islamskoj religijskoj bioetičkoj perspektivi", u: Dževad Hodžić, *Religija i znanost u bioetičkom ključu*, Zenica, 2012. str. 95-103

Naziv kolegija	Pitanje rata i mira u pravoslavnoj biblijskoj egzegezi
Nosilac kolegija	prof. dr Vladislav Topalović
ECTS	1,5
Opis kolegija	Na kolegijumu će se analizirati manje ili više oprečni biblijski tekstovi koji govore o etici rata i mira. Od starozavjetnog koncepta „svetog rata“ do novozavjetne zapovjesti o ljubavi prema neprijateljima nalazi se mnoštvo odjeljaka koji govore o ratu i miru, a koji su u istoriji interpretirani na različite načine. Na kolegijumu će se istraživati pravoslavna tradicija tumačenja tih tekstova, a onda uporediti sa kontekstualnim tumačenjem moderne biblijske nauke.
Cilj kolegija	Kolegijum ima za cilj da istraži pravoslavnu tradiciju tumačenja određenih biblijskih tekstova i da je suoči sa pojedinim jednostranim, modernim, militarističkim i pacifističkim interpretacijama. Na osnovu toga moći će se donijeti zaključak o tome koliko je savremena pravoslavna misao privržena sopstvenoj tradiciji odnosa prema ratu i miru.
Ishodi učenja	Znanje i razumijevanje temeljnih biblijskih tekstova o ratu i miru u pravoslavnoj interpretaciji. Znanje o pravoslavnim hermeneutičkim principima u tumačenju Biblije. Vještine kontekstualne i interkontekstualne egzegeze drevnih tekstova i otkrivanja njihove poruke za savremenog čovjeka. Sposobnost povezivanja stečenog znanja iz istorije, arheologije, drevnih jezika i slično sa znanjem iz biblijske teologije.
Način izvođenja	Nastava se izvodi kroz predavanja.
Obaveze studenta	Studenti su dužni da prisustvuju predavanjima i aktivno učestvuju u diskusijama.

Literatura

OBAVEZNA LITERATURA

- *Biblija ili Sveto pismo Gospoda našega Isusa Hrista*, Beograd, Sveti Arhijerejski Sinod SPC, 1990.
- Teofilakt Ohridski, *Tumačenje svetog Evanđelja od Mateja*, Manastir Visoki Dečani, 1996.
- Miloš Erdeljan, *Odeljci o sluzi Gospodnjem u Is 40-55*, Beograd, 1941.
- Predrag Samardžić, *Novi zavet i Jevreji*, Beograd, 2003.
- Džon Drejn, *Uvođenje u Stari zavet*, Beograd, 2003.
- Džon Drejn, *Uvođenje u Novi zavjet*, Beograd, 2003.
- Amfilohije Radović, *Istorijski presjek tumačenja Starog zavjeta*, Nikšić, 1996.

PREPORUČENA LITERATURA

- Jaroslav Pelikan, *Čija je Biblija?: Istorija Pisma kroz vekove*, Kalenić, 2013.
- Eduard Loze, *Svet Novog Zaveta: verske i političke prilike u Hristovo vreme*, Beograd, Sveti Arhijerejski Sinod SPC, 2000.
- Vilijam Šnidsvind, *Kako je Biblija postala knjiga*, Kalenić, 2011.
- G. V. Rad, *Der Heilige Krieg im alten Israel*, Zürich, 1951.
- F. Stolz, *Jahwes und Israels Kriege. Kriegstheorien und Kriegserfahrungen im Glauben des alten Israel*, Zürich, 1972.
- S. Niditch, *War in the Hebrew Bible. A Study in the Ethics of Violence*, New York, 1993.
- Nikolaj Velimirović, *Rat i Biblija*, Hilandar, 1997.

Naziv kolegija

Patrističke teorije o ratu i miru

Nosilac kolegija

prof. dr Zdravko Peno

ECTS

1,5

Opis kolegija

Patrističke teorije o ratu i miru. svedočanstva učitelja Crkve do Milanskog edikta, svedočanstva otaca u Romejskom (Vizantijskom) carstvu, patrističko nasleđe i savremena „pedagogija mira“.

Cilj kolegija	Upoznati studente sa patrističkim nasleđem o temama rata i mira, prevashodno u delima otaca i učitelja Crkve prvog milenijuma hrišćanstva, kao i mogućnostima dijaloga Crkve sa različitim savremenim „nosiocima mira“, naročito sa zastupnicima tzv. ideje civilizacijskog heksagona („Pedagogija mira“).
Ishodi učenja	Osposobljavanje studenata da sagledaju i prepoznaju hrišćansko poimanje rata i mira. Uočavanje značaja vere i hrišćanskog (liturgijskog) načina života u izgradnji zdravih ličnosti kao nosilaca jevanđelskog mirotvorstva.
Način izvođenja	Usmeno (ex cathedra) i dijaloški.
Obaveze studenta	Pohađanje i aktivno učestvovanje u nastavi.
Literatura	<p>OBAVEZNA LITERATURA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zdravko Peno, „O ratu i miru“, <i>Hrišćanski etos i dogma</i>, Beograd, 2012, 147-158. - Zdravko Peno, „Hrišćansko rodoljublje po svetom apostolu Pavlu“, <i>Hrišćanski etos i dogma</i>, Beograd, 2012, 41-61. - Zdravko Peno, „Pedagogija mira i versko i nacionalno vaspitanje“, <i>Hrišćanski etos i dogma</i>, Beograd, 2012, 159-179. - Vladika Nikolaj Velimirović, <i>Rat i Biblija</i>, Svetosavska književna zadruga, Beograd, 1993. - Ivan Iljin, <i>O suprotstavljanju zlu silom</i>, ZEPTER BOOK WORLD – NIC Vojska, Beograd, 2001. - Nikos Macuksas, <i>Problem zla</i>, Kalenić, Kragujevac, 2005. - Nikodim Milaš, „Pravila sv. Vasilija Velikog“, <i>Pravila pomesnih Sabora i pravila svetih otaca</i>, Novi Sad, 1896, 341-445. - Miloš Jelić, „Shvatanje pravednog rata u hrišćanstvu i islamu“, <i>Religija i tolerancija</i>, Vol. XIII, № 24, Jul–Decembar, 2015, 279-300. - Hans Küng, <i>Projekt svjetski etos</i>, Miob naklada, Velika Gorica, 2003.

PREPORUČENA LITERATURA

- John Driver, *How Christians made peace with war: early Christian understandings of war*, Pa: Herald Press, Scottdale, 1988.
- Louis Swift, „St. Ambrose on Violence and War“, *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, Vol. 101 (1970), pp. 533-543.
- John Langan, „The Elements of St. Augustine’s Just War Theory“, *The Journal of Religious Ethics*, Vol. 12 (1984), pp. 19-38.
- G. Gugel/U. Jäger, *Gewalt muß nicht sein. Eine Einführung in friedenspädagogisches Denken und Handeln*, Tübingen, 1995.
- Arhim. Justin Popović, „Žitije sv. Kirila i Metodija“, *Žitija Svetih za maj*, Valjevo, 1991.
- Klaus Kincler, *Verski fundamentalizam: hrišćanstvo, judaizam, islam*, Clio, Beograd, 2002.
- James F. Childress, „Moral Discourse about War in the Early Church“, *The Journal of Religious Ethics*, Vol. 12, No. 1 (1984), pp. 2-18.

Naziv kolegija

Pravoslavlje i drugi – razlike i putevi prevazilaženja

Nosilac kolegija

prof. dr Zdravko Peno, v.ass. Vedran Golijanin

ECTS

1,5

Opis kolegija

Pravoslavlje i drugi – razlike i putevi prevazilaženja: Trijadologija: Trojičnost i jednota Božija, Filioque.
Hristologija: Hristovo Ovplo jednota Božija, Filioque. Early Church“, Hristove zasluge (meritum Christi) i delo spasenja, čistilišni oganj i indulgencije, poštovanje ikona, sporna učenja o Bogorodici, Božije posredništvo i oboženje.
Eklisiologija: upotreba kvasnih i beskvasnih hlebova, promena svetih Darova, učenje o transupstancijaciji i konkomitanciji, Corpus Christi i Pričešće.

Cilj kolegija	Upoznati studente sa osnovnim razlikama između pravoslavlja i drugih monoteističkih religija, prevashodno pravoslavlja i rimokatoličkog bogoslovlja, koje je u najvećoj interakciji sa ortodoksnim bogoslovljem.
Ishodi učenja	Prepoznavanje specifičnosti pravoslavne vere i odnosa pravoslavnih prema dogmatskim pitanjima, ključnim za prevazilaženje podela sa inoslavcima.
Način izvođenja	Predavanja + vežbe.
Obaveze studenta	Pohađanje nastave i aktivno učešće u njoj.
Literatura	<p>OBAVEZNA LITERATURA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zdravko Peno, <i>Kratko izloženje pravoslavne vere</i>, knj. prva, Beograd, 2011. - Zdravko Peno, <i>Kratko izloženje pravoslavne vere - Hristologija</i>, knj. druga, Beograd, 2014. - Amfilohije Radović, <i>Tajna Svete Trojice po sv. Grigoriju Palami</i>, Manastir Ostrog, 2006. - Jovan Zizjulas, <i>Dogmatske teme</i>, Beseda, Novi Sad, 2001. - Karl-Josef Kuschel, <i>Spor oko Abrahama</i>, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2000. - Tomislav J. Šagi-Bunić, <i>Kristologija Prokla Carigradskog</i>, KS, Zagreb, 2009. - Tomislav J. Šagi-Bunić, <i>Euharistija u životu Crkve kroz povijest</i>, KS, Zagreb, 1984. - Džon Majendorf, <i>Hristos u istočno-hrišćanskoj misli</i>, Manastir Hilandar, 1994. - Martin Luter, <i>Temeljni reformatorski spisi</i>, (prev. Goran Gajšak), Zagreb, 2006. <p>PREPORUČENA LITERATURA</p> <ul style="list-style-type: none"> - John Zizioulas, <i>Being as Communion</i>, St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, New York, 2002.

- Dimitrije Staniloje, Pravoslavna dogmatika I, Beograd, 1993.
- Dimitrije Staniloje, Pravoslavna dogmatika III, Sremski Karlovci, 1997.
- Kallistos Ware, „Christian Theology in the East, 600-1453“, in: Hubert Cunliffe-Jones (asisted by Benjamin Drewery), A History of Christian Doctrine, Edinburgh, 1978.
- Nicholas Loudovikos, „The trinitarian foundations and anthropological consequences of St. Augustines spirituality and Byzantine mysticism “, ΕΕΑΣΘ, Θεσσαλονίκη, 2002, 105-118.
- Justin Popović, Dogmatika pravoslavne Crkve III, Beograd 1978.
- G. Florovsky, „The Lamb of God“, Scottish Journal of Theology, SJT 4/1 (1961), 13-28.
- G. Florovsky, „The christological Dogma and its terminology“, GOTR 13 (1968), 190-193.
- St. John Maximovitch, The Orthodox Veneration of Mary The Birthgiver of God, St. Herman of Alaska Brotherhood, 2004.
- „Dogmatska konstitucija o Crkvi“, Dokumenti II vatikanskog Koncila, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1986, 91-204.
- Tomislav J. Šagi-Bunić, „Mariologija Drugog Vatikanskog Koncila“, Bogoslovska smotra, br. 44, Zagreb, 1974, 39-53.
- Lars Thunberg, Microcosm and Meditor: The Theological Anthropology of Maximus the Confessor, Lund: Gleerup, 1965.

Naziv kolegija	Istorija odnosa Srpske pravoslavne crkve i države u Bosni i Hercegovini u 20. vijeku
Nosilac kolegija	doc. dr Saša Šoljević
ECTS	1,5
Opis kolegija	- Uvod: pravoslavlje u Bosni i Humu u srednjem vijeku i u vrijeme osmanske uprave. - SPC u BiH pod austrougarskom upravom. Naročito naglasiti značaj sklapanja Konvencije sa Carigradskom patrijaršijom i važnost borbe za crkveno-školsku autonomiju.

	<ul style="list-style-type: none"> - SPC u BiH u vrijeme Kraljevine Jugoslavije. Najvažnije teme su: ujedinjenje pokrajinskih crkava, odnosno obnova Pečke patrijaršije 1920. godine i odvajanje crkava od države. - Stradanje SPC u BiH u godinama Drugog svjetskog rata i odnos partizanskih vlasti prema vjerskom pitanju. - Položaj SPC u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini. Naročitu pažnju obratiti na ideološku osnovu položaja crkava i vjerskih zajednica, sprovođenje Zakona o agrarnoj reformi i nacionalizaciji i druge represivne mjere vlasti prema SPC. Takođe razmotriti značaj rada Komisije za vjerska pitanja SR BiH i djelovanje Udruženja pravoslavnih sveštenika.
Cilj kolegija	Upoznavanje studenata sa osnovnim istorijskim okolnostima života Srpske pravoslavne crkve u Bosni i Hercegovini tokom 20. vijeka i upoznavanje sa relevantnom literaturom i izvorima.
Ishodi učenja	Student će se upoznati sa najbitnijim događajima istorije Srpske pravoslavne crkve u Bosni i Hercegovini, njenom današnjom strukturom i stanjem, a stečenim uvidom u izvore i literaturu biće osposobljen za samostalno izučavanje ove oblasti.
Način predavanja	Frontalna predavanja i diskusije.
Obaveze studenta	Prisustvo predavanjima i učestvovanje u diskusijama.
Literatura	<p>OBAVEZNA LITERATURA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Đoko Slijepčević, <i>Istorija Srpske pravoslavne crkve</i>, 2. i 3. tom, Beograd: BIGZ, 1991. - Saša Šoljević, <i>Položaj Srpske pravoslavne crkve u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini (1945-1975)</i>, Foča: Pravoslavni bogoslovski fakultet; Beograd: Otačnik, 2015. <p>PREPORUČENA LITERATURA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dragan Novaković, <i>Verske zajednice na razmeđu vekova</i>, Beograd: Institut za političke studije, 2003. - Dragan Šućur, <i>Banja lučka eparhija za vrijeme episkopa dr Vasilija Kostića</i>, Banja Luka: Svetosavska omladinska zajednica, 2009.

II. Izgradnja mira

Naziv kolegija

Uvod u mirovne studije

Nosilac kolegija

Prof. dr.sc. Nerzuk Ćurak, redovni profesor

ECTS

3 ECTS

Opis kolegija

Uvod u mirovne studije interdisciplinarni je kurs koji na premisama različitih znanstvenih disciplina (politologija, filozofija mira, aksiologija, kulturne studije, polemologija, upravljanje konfliktima) istražuje sadržaj pojma mirovne studije i pojam tog sadržaja, debatirajući uzroke i razloge konstitucije mirovnih studija kao zasebne i autonomne istraživačke oblasti. Kroz kolegij će se ponuditi kvantum teorijskih znanja koji će omogućiti studenticama i studentima da misle mir u novim spoznajnim kategorijama, da povezuju proizvodnju mira sa različitim, često suprotstavljenim kulturnim narativima, da usvoje novi vrijednosni vokabular kao prethodnu osnovu za djelatno istraživanje mira, te da istražujući različite kulturne forme, u svojim sredinama kreiraju uvjete za minimiziranje kulture nasilja. To će se postići kroz obradu nastavnih jedinica:

- Uvod u disciplinu i njeno društveno i znanstveno porijeklo;
- Teorijske i praktične pretpostavke razvoja mirovnih studija
- Transformacija mirovnih studija: od deskripcije ka analizi
- Historijski razvoj teorijskog izučavanja mira u kontinentalnoj i anglosaksonskoj zajednici;
- Pioniri u istraživanju mira (Grotius, Galtung, Russell, Bolding...)
- Galtung i interdisciplinarni pristup teoriji mira
- Rat – nerat, mirovni proces – mir
- OUN i izgradnja mira
- Ideologija mirovnih formi u dvadesetom stoljeću
- Mirovne forme u dvadeset prvom stoljeću i praktični pristupi strateškoj izgradnji mira
- Pedagogija mira i mirovno rješavanje konflikata
- Kultura sjećanja, memorijalna kultura, tranzicijska i restorativna pravda iz ugla mirovnih studija
- Nobelova nagrada za mir: vrijednosti, instrumentalizacije, reprezentacije i politizacije
- Mir i razvoj
- Zaključna razmatranja

Cilj kolegija	<p>Omogućiti studenticama i studentima upoznavanje s povijesnim razvojem discipline, te kategorijalnim aparatom i ključnim teorijskim konceptima mirovnih studija.</p> <p>Osposobiti studente za kritičku analizu različitih mirovnih diskursa i prepoznavanje obrazaca strukturalnog i kulturnog nasilja i negativnog i pozitivnog mira.</p> <p>Praktični cilj je osposobiti studentice i studente predmetnog mastera da aktivno participiraju u izgradnji mira u postkonfliktnoj zajednici, promovišući kulturu mira kao sljedeću mirovnu formu.</p>
Ishodi učenja	<p>Studenti/ice će: Ovladati kategorijalnim aparatom mirovnih studija kroz teorijsku elaboraciju povijesnog razvoja discipline; Upoznati se sa savremenim interpretacijama u istraživanju mira; Osposobiti se za kritičko opažanje različitih mirovnih formi kao otvorenih i zatvorenih ideoloških projekata; Kroz prezentacijske vježbe upoznati dihotomiju nasilje – mir i steći pretpostavke za razumijevanje sukoba i aktivno mirovno posredovanje; Upoznati se s različitim organizacijama, institutima i mirovnim pokretima koji istražuju i praktično učestvuju u proizvodnji mira kao lokalnog i svjetskog dobra; Osposobiti se za interdisciplinarno razumijevanje mirovnih procesa u različitim regionalnim krizama; Steći afinitet za izgrađivanje mirovne kulture s posebnim akcentom na razvoj mirovne kulture u regiji Jugoistočna Evropa.</p>
Način izvođenja	<p>Interaktivna predavanja 60%</p> <p>Prezentacije, vježbe, diskusije 40%</p>
Obaveze studenta	<p>Prisustvo nastavi i vježbama 5%</p> <p>Midterm ispit esej 35%</p> <p>Prezentacije grupnih radova, diskusije i individualni rad 20%</p> <p>Završni/popravni ispit 40%</p> <p>Nazočnost nastavi: Obavezna. Maksimalni procent opravdanog izostanka 20%</p>

Literatura

Obavezna literatura:

- Declaration on a Culture of Peace: <http://www.un-documents.net/a53r243a.htm>
- Fredrik S. Heffermehl (ur.): Mir je moguć, Beogradski krug, Beograd, 2001.
- Immanuel Kant: Vječni mir, Filozofski nacrt. (bilo koje izdanje)
- Johan Galtung: Mirnim sredstvima do mira. Mir i sukob, razvoj i civilizacija, Službeni glasnik, Beograd, 2009.
- Linus Pauling, ur.: Svetska enciklopedija mira, Tom I i II, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Centar za demokratiju, Gutenbergova galaksija, Beograd, 1998.
- Nerzuk Ćurak: Rasprava o miru i nasilju. (Geo)politika rata - (Geo)politika mira – Studije mira, Buybook, Sarajevo, 2016.
- Pedagogija mira: http://www.dadalos.org/frieden_hr/
- Paul Rogers: Mirovne studije u Alan Collins (ur.): Suvremene sigurnosne studije, Politička kultura, Zagreb, 2010.
- Voltaire: Rasprava o toleranciji, Utopija, Beograd, 2005. (ili bilo koje drugo izdanje)

Dodatna literatura:

- Anthony Oberschall: Conflict and peace Building in Divided Societies: Responses to Ethnic Violence, London: Routledge, 2007.
- Diether Zenghas: On Perpetual Peace. A Timely Assessment, Oxford/New York: Berghahn Books, 2007.
- Diether Zenghas: The Clash within Civilisations: Coming to Terms with Cultural Conflicts, Routledge, 2011.
- Folkhard Knige, Norbert Fraj: Podsećanje na zločine - rasprava o genocidu i ubistvu naroda, Platoneum, Novi Sad, 2011.
- John Paul Lederach: Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies, United States Institute of Peace, Washington, DC, 1997.
- Nenad Dimitrijević: Duty to Respond. Mass Crime, Denial, and Collective Responsibility Central European University Press, 2012.
- Joyce Marie Mushaben: Girl Power and Gender Mainstreaming: Looking for Peace in New Places Through a European Union Lens. Peace and Change, A Journal for Peace Research, 31: 3, p. 333-389 (July 2006)
- R.J. Rummel: Power Kills: Democracy as a Method of Nonviolence, Transaction Publishers, 2002.
- R.J. Rummel: The Blue Book of Freedom: Ending Famine, Poverty, Democide, and War, Cumberland House Publishing, 2007.
- Steven Pinker: The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined, Brilliance Audio, 2012

Naziv kolegija

Vještine izgradnje mira

Nosilac kolegija

doc.dr. Zilka Spahić-Šiljak / asistenti (po potrebi)

ECTS

6 ECTS

Opis kolegija

Ovaj predmet je usmjeren na teorijsko promišljanje i praktičnu primjenu znanja i vještina potrebnih za liderstvo u procesima izgradnje mira i transformacije konflikata. Teorijski dio predmeta se oslanja na teoriju privrženosti (*attachment theory*), multitrack diplomacy model i na njemu utemeljeni integrirani pristup izgradnji mira i na teoriju promjene. Praktični dio predmeta nudi različite vrste vježbi kroz koje će studenti naučiti više o vlastitom osnaživanju, motivaciji, komunikaciji, samopredstavljanju, pregovaranju o razlikama, moći slično i strukturiranju procesa donošenja odluka što posebno uključuje: medijaciju, dijalog, organizaciju grupe, zajednice i organizacije. Kroz predavanja, interaktivni rad, prezentacije, diskusije i izradu strateških planova studenti učiti kako teorijska znanja primjeniti u praksi u okruženju u kojem žive, ali i koliko je važno biti senzibiliziran za različite društvene, političke, kulturološke, religijske kontekste i društvene norme koje determiniraju odnose među ljudima, ako se želi uspješno graditi kultura mira.

Cilj kolegija

Cilj ovog predmeta je upoznati studente s teorijskim znanjima i vještinama facilitacije i liderstva u izgradnji mira. Studenti će naučiti kako teorijske mirovne koncepte koristiti u praksi, koji pristupe, metode i tehnike primjenjivati u konfliktnim situacijama u privatnom i profesionalnom okruženju, ali i kako transformirati konflikt u smjeru dijaloga, pomirenja i razvoja grupe i zajednice.

Ishodi učenja

Po završetku ovog predmeta studenti će biti osposobljeni da:

- Primjenjuju samoevaluaciju i samorefleksiju o vlastitim vrijednostima i sposobnostima u izgradnji mira
- integriraju teorijsko znanje o različitim pristupima i modelima u izgradnji mira u svom akademskom i praktičnom radu
- primjene odgovarajuće komunikacijske i pregovaračke tehnike i metode u razrješavanju konfliktnih situacija
- koriste liderske vještine u pripremi i provedbi akcionih planova u grupama, zajednicama i organizacijama u oblasit izgradnje mira.
- Unaprijede vlastite potencijale u razumijevanju dinamiku odnosa moći u porodici i društvu i kroz leće mirovnih djelatnika ponude rješenja koja će voditi miru i razumijevanju.

Način izvođenja

Predmet će se izvoditi kroz predavanja (30%), interaktivni rad i diskusije (30%) i praktičnu primjenu stečenog znanja kroz pripremu konkretnih modela i tehnika pregovaranja i razrješavanja konfliktnih situacija (40%).

Obaveze studenta

Ocjenjivanje obuhvata četiri vrste aktivnosti:

učešće na predavanjima (15%)

kratki esej (20%)

finalni rad (40%)

Finalni rad treba da sadrži analizu, teorijski dio i prijedlog mjera, te da je napisan na 10-12 stranica (Times New Roman, dupli prored bez literature).

Analiza - Odabrati određenu konfliktnu ili potencijalno konfliktnu situaciju i opisati ko su akteri, njihovo ponašanje, stavovi i potrebe u odnosu na opisanu situaciju. Zatim oko čega se spore i zašto se spore, te kako su strane uključene u konflikt u smislu pozicija na kojima se nalaze u odnosu na druge i na koncu gdje se situacija odvija i koliko vremenski traje.

Teorija promjene – ponuditi nekoliko teorija promjene koje su u vezi s opisanom situacijom. Navesti šta su vaša očekivanja u vezi s razvojem situacije, vaše pretpostavke i koji su argumenti za vaše pretpostavke.

Plan mjera – kreirati plan akcije i mjera koje treba poduzeti i plan treba sadržavati aktivnosti i korake koje određene osobe trebaju poduzeti, zašto ih treba poduzeti, koje im vještine trebaju i šta će biti očekivani rezultat tih mjera.

Izrada i primjena strateškog plana (20%)

Strateški plan treba pripremiti na 4-5 stranica (Times New Roman dupli prored) i treba da sadrži tri etape:

Praktični dio – pokušajte provesti u djelo ono što ste napisali u svom planu tako što ćete pripremiti različite materijale izvještaje i slično čime ćete poduprijeti vaš plan.

Refleksija – Nakon što ste pokušali provesti u djelo vaš plan, opišite plan implementacije, šta se dogodilo, šta je bilo dobro, a šta nije, šta je potrebno promijeniti u pristupu i šta je nedostajalo.

Praktični dio – Nakon prvog pokušaja i refleksije pokušajte ponovo provesti plan u djelo s izmjenama a onda napravite izvještaj o tome uz dokaze o korespondenciji, slikama i dr.

Northouse, Peter G. *Introduction to Leadership: Concepts and Practice*. Chapter 9, *Handling Conflicts*, Sage Publication, 2015. (Poglavlje 6, 9, 10)

Docherty, Jayne, *The Little Book of Strategic Negotiation: Negotiating During Turbulent Times*. Intercourse, PA: Good Books, 2005.

Literatura

:

Obavezna literatura:

- Northouse, Peter G. *Introduction to Leadership: Concepts and Practice*. Chapter 9, *Handling Conflicts*, Sage Publication, 2015. (CHAPTERS: 6, 9, 10)
- Docherty, Jayne, *The Little Book of Strategic Negotiation: Negotiating During Turbulent Times*. Intercourse, PA: Good Books, 2005.

Preporučena literatura:

- Schwartz, S. H. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values, Online Reading in Psychology and Culture, 2012 <http://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1116&context=orp>
- Cheng, An-Shou & Fleischmann, Kenneth R. *Developing a Meta-Inventory of Human Values*, Wiley Online Library, 2010.

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/meet.14504701232/abstract>

- Bennett, M. J. "Becoming interculturally competent". In J.S. Wurzel (Ed.) *Toward multiculturalism: A reader in multicultural education*. Newton, MA: Intercultural Resource Corporation, 2004.
- Kaner, Sam, *Facilitator's Guide to Participatory Decision Making*, 2nd Ed. San Francisco: Jossey-Bass, 2007.
- Kraybill, Ron and Evelyn Wright, *The Little Book of Cool Tools for Hot Topics: Group Tools to Facilitate Meetings When Things Are Hot*. Intercourse: Good Books, 2006.
- Mokhtar, M. *Effects of Attachment on Early and Later Development*. Mikulincer, M and Shaver, P. *An Attachment Perspective on Interpersonal and Intergroup Conflict*, 2010
- Rahim, Afzalur, *Managing Conflicts in Organizations*, 3rd Ed (old and new paradigms of conflict resolution) Quorum Book, Westport-Conecticut-London, 2001.
- John P. Lederach, *The Little Book of Conflict Transformation*, Good Book, 2014.
- Craig Zeliczer (ed.) *Integrated Peacebuilding. Innovative Approaches to Transforming Conflict*, Westview Press, 2013.
- Max H. Bazerman, Margaret A. Neale, *Negotiating Rationally*, The Free Press, 1992.

Naziv kolegija	Religija u (post)modernim vremenima		
Nosilac kolegija	prof. dr. sc. Dino Abazović		
ECTS	3 ECTS		
Opis kolegija	Upoznavanje studenata/ica s znanstvenim refleksijama o religiji u vrijeme postmoderne, odnosno specifičnim aspektom odnosa društvo – religija razmatrajući odnos religije i savremenih društvenih procesa u interdisciplinarnoj perspektivi. Težište predmeta je na znanstvenim interpretacijama fenomena religije, učenjima religija svijeta o društvenim determiniranostima.		
Cilj kolegija	Cilj ovog predmeta je upoznati studente sa znanstvenim refleksijama o religiji u vrijeme postmoderne. Studenti/ce će se upoznati s osnovnim teorijskim pristupima u razmatranju modela odnosa religijskih i drugih zajednica, kao i fenomenima sekularizacije i desekularizacije, političke revitalizacije religije, novih religijskih pokreta, religijskog fundamentalizma, te uloge religije u društvenim konfliktima i njihovom razrješavanju.		
Ishodi učenja	<ul style="list-style-type: none"> - da studente/ice osposobi za razumijevanje osnovnih teorijskih problema religije u globalizirajućem svijetu - da se osposobe za pripremanje raznih tipologija u znanstvenom istraživanju religija - da im omogući lakše razumijevanje suvremenih aspekata odnosa društvo – religija 		
Način izvođenja	ex katedra	50%	
	prezentacije	10%	
	gosti predavači		10%
	vježbe	30%	
Obaveze studenta	parcijalni (2X)	50%	
	istraživački rad/prezentacija		15%
	Aktivnost / prisustvo na nastavi		5%
	finalni ispit	30%	

Literatura

Obavezna literatura

Knjige (izabrani dijelovi):

- Casanova, J. (1994) Public religions in the modern world. Chicago: University of Chicago Press.
- De Vries, H. (ed.) (2008) Religion: Beyond a Concept (The Future of Religious Past). New York: Fordham University Press.
- Gellner, E. (1992) Postmodernism, Reason and Religion. London and New York: Routledge .
- Heelas, P., Martin, D. and Morris, P. (1998) Religion, modernity and Postmodernity (religion and modernity). Oxford: Blackwell Publishing.
- Ward, G. (ed.) (2005) The Blackwell Companion to Postmodern Theology. Blackwell Publishing .
- Woodhead, P.H. (2000) Religion in modern times: An interpretive anthology. Edited by Linda Woodhead and Paul Heelas. Oxford: Blackwell Publishing.

Preporučena literatura

- Stanovčić, Vojislav: „Političke ideje i religija, I-II“, Čigoja štampa, Beograd (izabrani djelovi), 1999.
- Carlson, John D. and Owens, Erik C. (eds.): „The Sacred and the Sovereign (Religion and International Politics), Washington, Georgetown University Press, 2003.
- Appleby, R. Scott: „The Ambivalence of the Sacred (Religion, Violence, and Reconciliation“, New York, Carnegie Corporation of New York, 2000.
- Roy, Olivier: „Globalised Islam: The Search for New Ummah“, Hurst, London, 2004.
- Davie, Grace: „Religija u suvremenoj Europi: mutacija sjećanja“, Golden Marketing, Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.
- Pals, Daniel L. (1996.). „Seven Theories Of Religion“. Oxford: Oxford University Press, New York.
- Clark, Peter B. (ed.) (2006): „Encyclopedia of New Religious Movements“ . London and New York: Routledge .

III Napredne perspektive

Naziv kolegija	<i>Temelji izgradnje mira</i>
Nosilac kolegija	Prof. dr. Barry Hart
ECTS	3 ECTS
Opis kolegija	Ovaj predmet se fokusira na razumijevanje i podsticanje procesa jedne zajednice i društvenih procesa transformacije konflikta u podijeljenim društvima. Predmet će biti zasnovan na kritičkoj analizi ishoda i iskustava procesa izgradnje mira primijenjenih u Bosni i Hercegovini. Studenti će postepeno steći znanje u cilju razumijevanju konflikta i situacija nepravde te izgradnje održivog mira. Studenti će raditi pojedinačno i u grupama da bi savladali nove teorije i koncepte, i primijenili te ideje i vještine na slučajeve koji po složenosti idu naviše od određene zajednice do državnog i globalnog nivoa. Studenti nastavljaju razvijati svoju samosvijest, kao i sposobnost za davanje stručnog prosuđivanja i prakse promišljanja. Studenti će se upoznati s teorijama i okvirima koji pomažu da se objasne uzroci i dinamika konflikta širih razmjera, nepravde i strukturalnog nasilja. Ispitat će uloge vjerskih institucija, udruženja u lokalnoj zajednici, grupa praktičara i angažovanja na izradi politika u cilju rješavanja takvih situacija.
Cilj kolegija	Cilj ovog predmeta je korištenje teorija društvenih nauka da se analiziraju uzroci i posljedice složenog i dugotrajnog konflikta i strukturalnog nasilja (objašnjavajuće teorije) i da se sačine strategije ublažavanja ili transformisanja tih situacija (preskriptivne teorije).
Ishodi učenja	Studenti/ice će: Ovladati kategorijalnim aparatom mirovnih studija kroz teorijsku i praktičnu elaboraciju. Studenti će kritički procijeniti analitičke modele ("sočiva" ili "alati") i procese, utvrditi pretpostavke u podlozi tih modela i odabrati modele koji će omogućiti svim uključenim da ponovo razmotre tipične opise situacije. Steći afinitet za izgrađivanje mirovne kulture s posebnim akcentom na razvoj mirovne kulture u regiji Jugoistočna Evropa.
Način izvođenja	Frontalne i interaktivne lekcije
Literatura	Obavezna literatura Lederach, J. P. (2005). <i>The moral imagination: the art and soul of building peace</i> . Oxford: Oxford University Press. Paffenholz, T. (2010). <i>What Civil Society Can Contribute to Peacebuilding</i> . In T. Paffenholz (Ed.), <i>Civil Society and Peacebuilding: A Critical Assessment</i> (pp. 381–404). Boulder: Lynne Rienner. Schirch, Lisa. (2013). <i>Conflict Assessment and Peacebuilding Planning</i> :

Toward A Participatory Approach to Human Security. Boulder and London: Kumarian Press. (ch. 5,6,11)
 Schirch, L. (2012). Priručnik za stratešku izgradnju mira: Vizija i okvir za pravedni mir (The little book of strategic peacebuilding). Sarajevo: Fondacija Mirovna Akademija.
 Sejfija, I. (2009). Medijacijska i mirovna funkcija u NVO sektor u BiH: Tranzicijski izazovi. Tuzla: Bosanska Riječ, 199-266
 Sejfija, I., Delić, A., & Cipruković, E. (2013). Mladi i mirovni rad u BiH. Sarajevo: FES.

Preporučena literatura

Fisher (et al), Simon, Dekha Abdi, Jawed Ludin, Richard Smith, Steve and Sue Williams. (2000). Working with Conflict: Skills and Strategies for Action. London: Zed Books.

Naziv kolegija	<i>Izgradnja mira u postkonfliktnim društvima</i>
Nosilac kolegija	Prof. dr. Barry Hart
ECTS	3 ECTS
Opis kolegija	Ova nastavna cjelina polaznicima pruža sveobuhvatno razumijevanje vrijednosti izgradnje mira, teorije i prakse. Kroz predavanja, studije slučaja i grupne diskusije, kao i kroz proučavanje predmetnih materijala i literature učesnici će dobiti uvid o uzrocima nasilja koji dovode do složenih društvenih sukoba i načinima kako se ti sukobi mogu transformirati kroz strateške procese izgradnje mira. Pojasnit će se analiza sukoba i razvoj teorija promjene i strateških intervencija, koje će se praktično provježbati kroz grupni rad na određenim studijama slučaja. Razmotrit će se materijalna pitanja kao što su humanitarna pomoć, razvoj i obnova infrastrukture te nematerijalni faktori kao što su identitet, dostojanstvo i trauma kao bitni elementi u procesu izgradnje mira.
Cilj kolegija	Dati polaznicima integrirani okvir za izgradnju mira, koji je praktično primjenjiv u složenim postkonfliktnim društvima.

Ishodi učenja

Učesnici će izgraditi sveobuhvatno razumijevanje teorije i prakse izgradnje mira. Steći će vještine vezane za analiziranje i razvijanje teorija promjena koje vode ka izradi planova strateških intervencija za postkonfliktna društva. Unutar ovog okvira izgradnje mira, učesnici će se upoznati sa značajem nematerijalnih pitanja identiteta, dostojanstva i traume (uključujući psihološke traume i otpornosti), koja će se razmatrati paralelno uz materijalna pitanja humanitarne pomoći, razvoja i obnove infrastrukture u cilju potpunog sagledavanja ličnih i društvenih faktora u izgradnji pravednog i održivog mira u periodu nakon nasilnih i složenih sukoba.

Način izvođenja

Predavanja će se kombinirati s grupnim prezentacijama studija slučajeve te grupnim i plenarnim diskusijama o određenim temama. Također, učesnici koji budu slušali ovu nastavnu cjelinu dužni su napraviti pojedinačne prezentacije u kojim će dati kritički osvrt o literaturi i napisati završni rad koji moraju predati posljednji dan nastave.

Obaveze studenta

Ocjenjivanje se vrši na skali od 100 bodova:

Kolokvij: 30 bodova

Grupna prezentacija: 20 bodova

Kritički osvrt o literaturi: 20

Završni rad: 30

Literatura

Obavezna literatura

- Brahm, E. (2004). Liječenje traume. Beyond Intractability. Preuzeto od http://www.beyondintractability.org/essay/trauma_healing
- Puljek-Shank, A. (2007). "Trauma i pomirenje" Rill, H. et al. (Ur) u 20 Poticaja za buđenje i promjenu: o izgradnji mira na prostoru bivše Jugoslavije. Sarajevo/Beograd: Centar za nenasilnu akciju.
- Schirch, Lisa. (2012). Priručnik za stratešku izgradnju mira: Vizija i okvir za pravedni mir. Sarajevo: Fondacija Mirovna Akademija.
- Yoder, C. (2005). The Little Book of Trauma Healing - When Violence Strikes and Community Security is Threatened. Intercourse, PA: Good Books. Chapters 3, 4.
- Petrović, N. (2012). Nada za mir. Socijalno-psihološki i religijski aspekti rada na pomirenju. In M. Šuman (Ed.), Zbornik radova Trauma i pomirenje 2. Sarajevo: Trauma centar.
- Iz (2009) Hodžić, Naira (ed.) Zbornik radova trauma i pomirenje. Sarajevo: HKO „Kruh sv. Ante“ - Trauma centar
- Good Sider, N. (2001). Na raskršću: Liječenje trauma. Conciliation Quarterly, 20(2).
- Good Sider, N. (2003). Prevazilaženje: Otkrivanje sposobnosti za post-traumatsko liječenje i razvoj. U M. Abu-Nimer, C. Liebler, & D. Whitney (Ur.), Positive Approaches to Peacebuilding: A Resource for Innovators (str. 287–314). Washington D.C.: Pact Publications.
- Volkan, V. (1996). Bosna i Hercegovina: Gorivo iz davnih vremena pokreće savremeni pakao. Mind and Human Interaction, 7, 110–127.

Preporučena literatura

- Simić, O., Volčič, Z., & Philpot, C. R. (Eds.). (2012). Peace psychology in the Balkans: dealing with a violent past while building peace. New York: Springer.

Naziv kolegija

Ključne društveno-političke teme 21. stoljeća

Nositelj kolegija

Prof. dr. Enes Karić, doc. dr. sc. Pavle Mijović

ECTS

3 ECTS

Opis kolegija	<p>Kolegij Ključne teme 21. stoljeća ima za cilj upoznati studentsku populaciju s izabranim temama koje određuju suvremenu društvenu zbilju. Navedeni kolegij je interdisciplinaran u smislu da analizira izabrane teme iz više akademskih perspektiva (humanističke i društvene znanosti) a naglasak je stavljen na aktualnost tematike. Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje:</p> <p>Tema 1. Biopolitika Tema 2. Nejednakost i društvena pravda Tema 3. Sigurnost i terorizam Tema 4. Izbjeglice</p> <p>Kolegij se artikulira na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Detaljna analiza navedenih tema, kontekstualizacija, analiziranje, komentiranje, interaktivni rad i primjere; - Studenti predstavljaju izabranu temu koju su obradili u pisanoj formi; - Obavezna je izrada pisanog rada (temu za pismeni rad iz usaglasiti s nositeljem predmeta; pismeni rad sastoji se minimalno 18 000 znakova sa proredom (deset kartica teksta); radovi ispod navedene tekstualne norme neće se prihvatiti; pismeni rad poslati najkasnije dva tjedna prije datuma zakazanog ispita; pismeni rad poslati na adresu pavlemc@gmail.com; predmet poruke mora sadržavati ime i prezime studenta te naslov rada.
Cilj kolegija	<p>Cilj je predmeta upoznati studente s općim teoretskim uvidom te praktičnim implikacijama i primjerima iz izabranih suvremenih tema i problematika kako bi bili sposobni iste kritički i sintetski predstaviti te praktično primijeniti.</p>
Ishodi učenja	<p>Nakon uspješno završenog predmeta student će moći:</p> <p>Analizirati i razlikovati izabrane suvremene teme; Kritički tumačiti najvažnije teorijske pojmove i principe koje proizlaze iz navedenih; Praktično primijeniti stečena znanja u razumijevanju i objašnjenju konkretnih društvenih fenomena; Samostalno i kritički razmatrati i istraživati probleme i literature; Rezultate izložiti u formi pisanog rada, usmeno prezentirati i kritički vrednovati stečeno znanje</p>
Način izvođenja	<p>Frontalna i interaktivna predavanja dijaloškog karaktera. Izlaganje studenata.</p>
Obveze studenta	

Literatura

Obavezna literatura

Tema 1. Biopolitika

- Giorgio Agamben, Homo Sacer, Zagreb: Multimedijalni institut : Arkzin, 2006.
- Giorgio Agamben, Ono što ostaje od Auschwitza, Antibarbarus d.o.o, Zagreb 2008.

Tema 2. Nejednakost i društvena pravda

- Niall Ferguson, Uspon novca. Financijska povijest svijeta, Naklada Ljevak, Zagreb 2009.
- Thomas Piketty, Kapital u 21. stoljeću, Profil, Zagreb 2014.

Tema 3. Izbjeglice

- Hannah Arendt, Vita activa. August Cesarec, Zagreb 1991.
- Hannah Arendt, "We refugees." u: Menorah Journal 31.1 (1943): 69-77. (Dostupno online na lokalnim jezicima kao neslužbeni prijevod)

Dodatna literatura će biti naznačena naknadno, za vrijeme izvođenja samog kolegija, ovisno o preferencijama studenata.

	<i>IV Aplikativni modul</i>
Naziv kolegija	<i>Mjesto Caritasa u životu bosanskohercegovačkog čovjeka</i>
Nosilac kolegija	Doc. dr. sc. Šimo Maršić / mr. sc. Tomo Knežević, Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu, e-mail: tomo.knezevic@bih.net.ba
ECTS	0.5 ECTS
Opis kolegija	<p>Želja je tijekom jednog semestra zainteresiranim studentima predstaviti Caritas koji je jedan od tri stupa ovozemaljskog poslanja Katoličke crkve s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu i Vrhbosansku nadbiskupiju. Karitativni rad, posebno djelovanje Caritasa, prožimao je svakodnevnicu Katoličke crkve i bosanskohercegovačkog društva tijekom minuloga vremena tj. tijekom minulih desetljeća i slobodni smo reći i stoljeća. Međutim, ono što je najsadržajnije s najcjelovitijom slikom jeste vrijeme od druge polovine 19. stoljeća pa sve do današnjeg dana. Iako je Caritas službena karitativna ustanova Katoličke crkve on ne poznaje nikakve ljudske i granice svoga poslanja i svoga djelovanja. O svemu tome sve do današnjeg dana govore živi svjedoci na svim bosanskohercegovačkim prostorima, bez obzira na njihovu nacionalnu i vjersku pripadnost. Ne samo živi svjedoci, nego isto tako preostale table Caritasove prisutnosti od Drine do Une, od Save do Neuma. I zato je ovo prilika svima zainteresiranim predstaviti Caritas i njegovo ustrojstvo s posebnim osvrtom na vrijeme minuloga rata i poraća sve do današnjeg dana.</p>
Cilj kolegija	Teorijsko i praktično osposobljavanje mladih ljudi za karitativnu zauzetost na dobro čovjeka koji treba i očekuje našu konkretnu pomoć.
Ishodi učenja	Izgrađena svijest kako u svome radu kao ljudi i kao vjernici, bez obzira na gospodarski rast države i cjelokupnog društva, osjećamo potrebu postojanja Caritasa.
Način izvođenja	Teorijska kroz predavanja i praktična kroz obilazak nekih od projekata nad/biskupijskih Caritasa.
Obveze studenta	Sudjelovanje na organiziranoj nastavi

Literatura

- Knežević, T., Caritas Vrhbosanske nadbiskupije do početka trećeg tisućljeća, Nastanak Uspostava, Djelovanje, Sarajevo, 2014.; Aničić, M., Caritas nasuprot ekonomskom siromaštvu: izazovi i mogućnosti, u: Vrhbosnensia 2 (2010.) 271-297; Komadina, A. i dr. (priredili), Caritas biskupija Mostar-Duvno i Trebinje-Mrkan, 20 godina iz ljubavi prema čovjeku, Mostar, 2002.; Baloban, S., Karitativni rad Katoličke Crkve kao ishodište socijalnog rada u Hrvatskoj, u: Revija za socijalnu politiku 3-4 (2005.) 275-283.

Naziv kolegija

Praktična teologija: Primjeri; kulturne organizacije, vjerske škole, fakulteti

Nositelj kolegija

doc. dr. sc. Šimo Maršić, KBF - Sarajevo,
marsicsimo@gmail.com

ECTS

2 ECTS

Opis kolegija

Pastoralna teologija je teološka znanost koja reflektira sadašnju i buduću crkvenu i društvenu praksu vjere, i to: analitički, kritički i normativno s ciljem njezinog optimiziranja. Obrađuju se temeljna pitanja pastoralne teologije. Osobitu pozornost pridaje odnosu između teološke teorije i crkvene prakse, koju putem empirijskih spoznaja analizira i kritički vrednuje. U ovom smislu pitanje metodologije praktičnog crkvenog djelovanja je osnovno pitanje. Izvodi se predavanjem, aktivnim sudjelovanjem studenata u teološko-sociološkim analizama i konzultacijama. Ispituje se usmeno ili pismeno.

Cilj kolegija

Upoznati polaznike kolegija s temeljnim osnovama praktične teologije i metodologije u crkvenom djelovanju.

Ishodi učenja

Studenti su upoznati s temeljnim osnovama katoličke praktične teologije i metodologije u crkvenom djelovanju.

Način izvođenja

Teorijski dio – izvodi se predavanjem i aktivnim sudjelovanjem studenata u analizama i konzultacijama.
Praktični dio – studenti će biti uključeni u konkretan rad na Interreligijskom projektu: Koračajmo zajedno koji provodi Nadbiskupijski centar za pastoral mladih Ivan Pavao II (NCM Ivan Pavao II).

Obveze studenta

Aktivno sudjelovanje na nastavi

Literatura	P. M. ZULEHNER, Pastoraltheologie. Fundamentalpastoral, Düsseldorf, 1989; ANDRÁS MÁTÉ- TÓTH I PAVEL MIKLUŠČÁK, Nije kao med i mlijeko, Bog nakon komunizma (Na putu prema pastoralnoj teologiji Istočne-Srednje-Europe), KS, Zagreb 2001; J. Baloban, Biblija kao kriterij kršćaninova mišljenja i djelovanja, u: J. Baloban, Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata, KS, Zagreb 1992, str. 7-25; A. Čondić, Ustani, zove te. Bogoslovno – pastoralno razmišljanje, CuS, Split 2013.
Naziv kolegija	<i>Ekumenizam i međureligijski dijalog - katolička perspektiva</i>
Nositelj kolegija	doc. dr. sc. Šimo Maršić / dr. sc. Tomislav Mlakić, mlacic@fordham.edu
ECTS	0.5 ECTS
Opis kolegija	Ekumenizam i međureligijski dijalog: vrijeme prije II. Vatikanskog sabora, II. Vatikanski sabor – otvaranje Rimokatoličke crkve prema drugim crkvama i religijama, Postsaborsko vrijeme – implementacija saborskih dokumenata, Ekumenizam i međureligijski dijalog na našim prostorima – povijesni prikaz, mogućnosti i poteškoće.
Cilj kolegija	Upoznati studente s katoličkim poimanjem ekumenizma i međureligijskog dijaloga
Ishodi učenja	Motivirati ih da upoznaju tradicije i vjerovanja drugih što će im pomoći u nadvladavanju predrasuda – odgoj za ekumenizam, dijalog i mir
Način izvođenja	Teoretski i praktični dio Teoretski dio – Katolički bogoslovni fakultet Sarajevo; Teoretski dio – sudjelovanje u sedmodnevnom projektu Međureligijskog vijeća u Bosni i Hercegovini “Mjesta stradanja” (Prijedor, Uzdol, Prebilovci, Gradina Donja)
Obveze studenta	Sudjelovanje na organiziranoj nastavi
Literatura	Roman Miz, Uvod u teologiju ekumenizma, Niko Ikić, Ekumenske studije i dokumenti, Dokumenti II. Vatikanskos sabora: Unitatis Redintegratio i Nostra Aetate, Cassidy Edward Idris, Ecumenism and interreligious dialogue, Tomo Vuksić, Mi i Oni, Mato Zovkić, Međureligijski dijalog iz katoličke perspective.
Naziv kolegija	<i>Historijski razvoj Rijasetu i organizacijska struktura Islamske</i>

	<i>zajednice</i>
Nosilac kolegija	doc. Dr. Asima Zubčevića
ECTS	1 ECTS
Opis kolegija	Ovaj kolegij je zamišljen da studentima historijski razvoj i organizacionu strukturu Islamske zajednice u BiH, njene obrazovne i vakufske institucije i titule koje se koriste za oslovljavanje muslimanskih učenjaka. Iako je kolegij prije svega aplikativnog karaktera, predviđena su i određena teorijska objašnjenja historijskog razvoja najznačajnijih institucija islamske zajednice.
Cilj kolegija	Upoznati studente s vertikalnom i horizontalnom strukturom Islamske zajednice u BiH, njenom poviješću, simbolima i djelovanjem. Predviđeni su obilasci vjerskih i obrazovnih ustanova kao što su džamije, tekije i medrese. Također je predviđena posjeta Vakufskoj direkciji koja nadgleda i unapređuje vakufe u BiH. Vakufi po islamskom pravu označavaju neko dobro koje osoba (vakif) izdvoji iz svoje imovine i pokloni je u ime Boga na raspolaganje Zajednici kako bi prihodi koristili svim ljudima.
Ishodi učenja	U okviru ovog kolegija studenti će se upoznati s historijskim razvojem Islamske zajednice u BiH (1882 – 2002.), današnjom organizacionom strukturom, titulama (ulema, reisu-l-ulema, muftija, muderris, imam, muallim, kadija...), obrazovnim institucijama Islamske zajednice (fakulteti, akademije, medrese, Gazi Husrev-begova biblioteka), vakufima (Gazi Husrev-begov vakuf).
Način izvođenja	Posjete i radionica
Obaveze studenta	Prisustvovanje posjetama i radionicama

Literatura

- Enes Durmišević, Uspostava i pravni položaj Rijasetu islamske zajednice u Bosni i Hercegovini 1882-1899. (Sarajevo; Magistarski rad, 2002) str. 173-181;
- Mustafa Imamović, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini i bivšoj Jugoslaviji: (Sarajevo, Glasnik br. 1-2, Vrhovno islamsko starješinstvo, 1992,) str. 90-101.
- Ustavi Islamske zajednice: (zadnji Ustav od 26. 11. 1997-, Sarajevo, Rijaset islamske zajednice, 1422/2001.) str. 347-367.
- Omer Nakičević, Istorijski razvoj institucije Rijasetu: (Sarajevo, Rijaset islamske zajednice 1996), str. 45-58.
- Fikret Karčić, Istorija Šerijatskog prava; (Sarajevo, Islamski teološki fakultet, 1992.), str. 125-138.

Naziv kolegija***Obredi u islamu*****Nosilac kolegija**

dr. sc. Mustafa Hasani

ECTS

1 ECTS

Opis kolegija

Ovaj kolegij se bavi osnovnim islamskim obredima s religijsko-pravnog aspekta. Bit će objašnjen koncept ibadata, njegov smisao i ciljevi te utjecaj na ljudsko ponašanje u društvu. Teme uključuju: taharet, namaz, zekat, post i hadž.

Cilj kolegija

Omogućiti studentima bolje uvide u islamsko obredoslovlje, koje započinje sa čistoćom (taharet) kao nezaobilaznom pripremom za namaz (molitvu), a završava opisom posta, zekata (organiziranog udjeljivanja imovine) i hadždžom, hodočašćem u Mekku.

Ishodi učenja

Studenti će postići uvide u osnovne obrede islama kao što su namaz, post, zekat, hadždž. U tu svrhu su predviđene posjete džemijma i tekijama kako bi se na neposredan način stekla osnovna saznanja o muslimanskim obredima.

Način izvođenja

Frontalna predavanja i praktična nastava

Obaveze studenta

Pohađanje predavanja i praktične nastave

Literatura

„Ibadat“ (hrestomatija), priredio: pred. mr. Mustafa Hasani, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 2005.

Naziv kolegija	<i>Socijalno-dobrotvorne aktivnosti Islamske zajednice</i>
Nosilac kolegija	dr. sc. Mustafa Hasani
ECTS	1 ECTS
Opis kolegija	U sklopu saradnje s Rijasetom IZ steći uvide u karitativno-humanitarne i međureligijske djelatnosti Islamske zajednice. Predviđene su posjete Uredu za socijalnu brigu, Centru za dijalog – Vesatijja i nevladinoj organizaciji „Nahla“.
Cilj kolegija	Omogućiti studentima široke uvide u humanitarnu i socijalnu djelatnost Islamske zajednice. Također, prezentirati posvećenost međureligijskom dijalogu.
Ishodi učenja	Strudenti će raspolagati širokim uvidima u karitativno-humanitarni rad Islamske zajednice
Način izvođenja	Frontalne lekcije i praktična nastava
Obaveze studenta	Aktivno prisutvovanje
Literatura	Bit će specificirana tokom praktične nastave

Naziv kolegija	Pravoslavno bogosluženje
Nosilac kolegija	doc. dr Nenad Tupeša
ECTS	1
Opis kolegija	<p>Pravoslavno bogosluženje kao predmet će obrađivati fenomen hrišćanskog bogoslužnja iz perspektive istorijskog, teorijskog i praktičnog sagledavanja kroz obradu sledećih methodskih jedinica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pregled istorijskog razvoja bogoslužnja; - Bogoslužbeni prostor (nastanak i razvoj hrišćanskog hrama i njegova bogoslužbena funkcija); - Bogoslužbeni sasudi, odežde i knjige; - Bogoslužnja dnevnog, sedmičnog i godišnjeg kruga; - Liturgija (tipovi, struktura i istorijski razvoj liturgije); - Svetotajinsko bogoslovlje (istorijski nastanak, struktura i teologija Svetih Tajni Crkve); - Hrišćanski praznici (katalog hrišćanskih praznika).
Cilj kolegija	Cilj predmeta je upoznavanje sa sadržajem i formom hrišćanskog bogoslužnja kao i otvaranje novih teoloških i praktičnih mogućnosti u smislu iznalaženja zajedničkih bogoslužbenih elemenata koji su univerzalni za sve hrišćane, a koji se mogu prepoznati i pronaći i u islamskom bogoslužjenju.
Ishodi učenja	Studenti bi trebalo da nakon savladanog sadržaja predmeta daju ispravne sudove o neophodnosti bogoslužbenog života kao osnovnog načela praktičnog izražavanja vjere.
Način izvođenja	Predavanja i vježbe.
Obaveza studenta	Obavezno prisustvo predavanjima i vježbama.

Literatura

Obavezna literatura:

- Jovan Fundulis, *Liturgika 1: Uvod u sveto bogoslužnje*, Kraljevo: Eparhijski upravni odbor eparhije žičke, 2004.
- Adam Adolf, *Uvod u katoličku liturgiju*, Zadar: Hrvatski institut za liturgijski pastoral, 1993.
- Lazar Mirković, *Pravoslavna Liturgika, drugi, posebni deo (Svete tajne i molitvoslovlja)*, Beograd: Sveti arhijerejski sinod SPC, 1983.

Preporučena literatura:

- Aimé-Georges Martimort, *L' Eglise en prière III-IV*, Paris: Desclée, 1961.
- Petr Malkov, *Vvedenie v Liturgiĉeskoe Predanie: Tainstva Pravoslavnoj Cerkvi*, Moskva: Izdatel'stvo Pravoslavnogo Svjato-Tihonovskogo gumanitarnogo universiteta, 2008.
- Vladimir Zagorac, *Kristova otajstva: Sakramenti i blagoslovine: povjest i teologija slavljenja*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1998.

Naziv kolegija

Socijalno učenje Pravoslavne Crkve

Nosilac kolegija

prof. Dr Darko Đogo

ECTS

1

Opis kolegija

Studenti će se kroz nastavu upoznati sa socijalnim učenjem Pravoslavne Crkve od perioda ranog hrišćanstva do danas. Najprije je predviđeno upoznavanje sa društvenim položajem i društvenom praksom ranog hrišćanstva, u teološkom i društvenom okviru. Zatim će se obrađivati konstantinovska era i dinamika Crkve i društva. Pažnja se posvećuje i socijalnom učenju Ruske pravoslavne crkve.

Cilj kolegija

Upoznavanje studenata sa socijalnom teorijom i praksom Pravoslavne Crkve kroz istoriju, naročito u našem vremenu.

Ishodi učenja	Osposobljenost kandidata da promišljaju o odnosu društvene stvarnosti (u različitim istorijskim kontekstima) i teologije Pravoslavne Crkve.
Način predavanja	Frontalna predavanja i diskusije.
Obaveze studenta	Prisustvo predavanjima i aktivno učestvovanje u nastavi.
Literatura	- <i>Osnovi socijalne koncepcije Ruske pravoslavne crkve</i> , Novi Sad: Beseda, 2007. - Sveti Vasilije Veliki, <i>Besede</i> , Hilandar, 2008.
Naziv kolegija	Eklisiološke teme i međuvjerski dijalog
Nosilac kolegija	prof. dr Zdravko Peno
ECTS	1
Opis kolegija	Odnos jednog i mnoštva u eklisiologiji Pomesna i vaseljenska Crkva – institucija sabora Vaseljenski sabori Papski primat Nepogrešivost (nezabludivost) pape Nepogrešivost Crkve – način objave života u Istini Granice Crkve Problem jedinstva sa inoslavnima Unija i ekumenski dijalog sa rimokatolicima Ekumenski dijalog sa protestantima
Cilj kolegija	Upoznati studente sa ključnim pitanjima iz eklisiologije koja su predmet spora i dijaloga sa rimokatoličkim bogoslovljem.
Ishodi učenja	Prepoznavanje osobenosti pravoslavne i rimokatoličke eklisiologije radi boljeg uvida u tokove i mogućnosti dijaloga pravoslavnih sa inoslavnima.

Način izvođenja Usmeno (ex cathedra) i dijaloški.

Obaveze studenta

Pohađanje nastave i aktivno učešće u njoj.

Literatura

OBAVEZNA LITERATURA

- Jovan Zizjulas, *Eklisiološke teme*, Beseda, Novi Sad, 2001.
- Jovan Zizjulas, *Jedinstvo Crkve u svetoj Evharistiji i u episkopu u prva tri veka*, Beseda, Novi Sad, 1997.
- J. Majendorf, A. Šmeman, N. Afanasjev, N. Kulomzin, *Primat apostola Petra – Stanovište pravoslavne Crkve*, Kalenić, Kragujevac, 1989.
- Atanasije Jevtić, „Otac Georgije Florovski o granicama Crkve“, *Vidoslov*, br. 51, 2010,
- Aleksandar Šmeman, „Agonija ekumenizma“, *Pravoslavlje i Ekumenizam*, Beograd, 2005, 395–413.
- Atanasije Jevtić, „Pravoslavni ikumenizam“, *Pravoslavlje i Ekumenizam*, Beograd, 2005, 181–193.
- Nikolaj Afanasjev, *Studije i članci*, Kraljevo, 2008.
- Tomislav J. Šagi-Bunić, *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, KS, Zagreb, 1984.

PREPORUČENA LITERATURA

- Georgije Florovski, *Crkva je život*, Beograd, 2005.
- Hristo Janaras, *Istina i Jedinstvo Crkve*, Beseda, Novi Sad, 2004.
- „Dekret o ekumenizmu“, *Dokumenti II vatikanskog Koncila*, KS, Zagreb, 1986, 205–236.
- Irinej (Bulović), „Teologija dijaloga po Sv. Marku Efeskom“, *Teološki pogledi* 1, 1975.
- Aleksej Osipov, „Pravoslavno poimanje ekumenizma“, *Pravoslavlje i Ekumenizam*, Beograd, 2005, 381–389.

Modul	VI Master rad
Naziv kolegija	Akademsko pisanje
Nosilac kolegija	prof. dr. sc. Nusret Isanović
ECTS	2 ECTS
Opis kolegija	<p>Preduvjeti za pisanje znanstvenog rada; smjernice za odabir teme, istraživanje, čitanje i analizu literature, vođenje bilježaka te izradu skice rada;</p> <p>Karakteristike znanstvenog rada; osnove znanstvene metodologije; metode znanstvenog istraživanja: odabir teme, prikupljanje građe; ostvarivanje argumentacije u znanstvenom radu: postavljanje hipoteze i istraživačkog problema; formalni i tehnički aspekti znanstvenog rada: citatni stilovi, citatnice, navođenje literature, završno uobličavanje i revizija teksta; izlaganje i odbrana rada.</p>
Cilj kolegija	<p>Upoznavanje studenata s temeljnim značajkama znanstvenoistraživačkog rada u području humanističkih i društvenih znanosti;</p> <p>Stjecanje znanja, umijeća i kompetencija za pisanje akademskih radova;</p> <p>Osposobiti studente za samostalno istraživanje i korištenje znanstvene i stručne literature, za primjenjivanje akademskih standarda prilikom izrade pisanih radova.</p>
Ishodi učenja	<ul style="list-style-type: none"> - da studente/ice steknu temeljna saznanja akademskog pisanja - da se osposobe za primjenu različitih metodologija akademskog pisanja - da im omogući što kompetentniju izradu završnog rada
Način izvođenja	Izlaganja, seminarske vježbe, rasprava, grupni rad, rad na tekstu
Obaveze studenta	Redovno pohađanje nastave, rješavanje seminarskih zadataka, pisanje eseja, polaganje završnog ispita

Literatura

Obavezna literatura:

- Creme, Phyllis & Mary R. Lea, Writing at University, 3. izdanje, Open University Press, Berkshire 2008.
- Dizdar, Srebren, Oblici i umijeća akademskog pisanja, University Press / Filozofski fakultet, Sarajevo, 2015.
- Eco, Umberto, Kako se piše diplomski rad, Narodna knjiga / Alfa, Beograd 2000.
- Oraić Tolić, Dubravka, Akademsko pismo. Strategije i tehnike klasične retorike za suvremene studentice i studente, Naklada Ljevak, Zagreb 2011.
- Vaughn, Lewis, Writing Philosophy: A Student's Guide to Writing Philosophy Essays, Oxford University Press, New York / Oxford 2006.